

Innst. O. nr. 101

(2002-2003)

Innstilling til Odelstinget fra finanskomiteen

Ot.prp. nr. 81 (2002-2003)

Innstilling fra finanskomiteen om lov om endringer i sentralbankloven og finansieringsvirksomhetsloven og om opphevelse av valutareguleringsloven og penge- og kredittreguleringsloven

Til Odelstinget

1. INNLEDNING

1.1 Sammendrag

Regjeringen foreslår i denne proposisjonen endringer i sentralbankloven, opphevelse av valutareguleringsloven og penge- og kredittreguleringsloven samt enkelte endringer i finansieringsvirksomhetsloven. For det første foreslås endringer i reglene for og praksis ved oppnevning til Norges Banks hovedstyre og representantskap. Det foreslås et prinsipp om offentlighet rundt hovedstyrets rentebeslutninger. For det andre foreslås enkelte andre endringer i sentralbankloven i tilknytning til Norges Banks organisering og virksomhet. Dette er endringer som generelt har til formål å modernisere loven. For det tredje foreslås å oppheve valutareguleringsloven og penge- og kredittreguleringsloven. Det foreslås imidlertid å videreføre elementer i disse lovene som fortsatt anses å ha aktualitet.

Når det gjelder oppnevning til hovedstyret mv., vises det til at de fem ordinære medlemmene til Norges Banks hovedstyre med vararepresentanter i dag oppnevnes av Kongen etter forslag fra de politiske partienes stortingsgrupper etter styrkeforholdet på Stortinget. Regjeringen legger opp til å endre dette, slik at hovedstyremedlemmer skal oppnevnes av Kongen uten at noen spesielle instanser eller organisasjoner foreslår bestemte personer til vervene. Det foreslås å videreføre gjeldende praksis om at en skal legge vekt på å få et hovedstyre som representerer et

bredt spekter av samfunnsinnsikt. Regjeringen foreslår i tillegg enkelte endringer i habilitetsreglene, slik at kretsen av personer som ikke kan oppnevnes til hovedstyret utvides noe i forhold til gjeldende rett. Også når det gjelder adgangen til å oppnevne nærstående, gjøres det innstramninger. Det foreslås i den forbindelse bl.a. at nærstående til personer med tilknytning til Storting og regjering ikke skal kunne oppnevnes. Regjeringen foreslår også å lovfeste et prinsipp om offentlighet rundt hovedstyrets rentebeslutninger. Regjeringen antar at lovfesting av et slikt prinsipp vil markere og kunne legge til rette for å videreutvikle den positive utviklingen med økt åpenhet og offentlighet knyttet til hovedstyrets beslutninger.

Videre foreslår Regjeringen enkelte andre endringer som har til formål å modernisere sentralbankloven. Det foreslås bl.a. å avskjære Norges Banks adgang til å yte kreditt til staten og stramme inn på adgangen til å yte kreditt til andre enn banker. Det foreslås videre endringer i reglene om Norges Banks avdelinger, representantskapets oppgaver og adgangen til å gi forskrifter om plassering av valutareserve- ne.

Regjeringen foreslår å oppheve valutareguleringsloven og penge- og kredittreguleringsloven. Det antas ikke lenger å være behov for de reguleringstiltak disse lovene gir hjemmel til. Det vises i den anledning til at penge- og kredittreguleringene i hovedsak ble avviklet på 1980-tallet og at valutareguleringene ble gradvis avviklet i løpet av 1980- og 1990-tallet. Et særlig spørsmål er om det er behov for å videreføre enkeltbestemmelser i disse lovene. Regjeringen går ikke inn for å videreføre et lovgrunnlag for å fastsette en avgift på valutaomsetning, sk. Tobinavgift. Dersom det skulle bli aktuelt å innføre en slik avgift, mener Regjeringen dette eventuelt bør skje i form av en lovendring. Regjeringen foreslår imidlertid å videreføre valutareguleringslovens regulering

av valutaveksling og betalingsformidling med utlandet, i form av et nytt kapittel 4a i finansieringsvirksomhetsloven. Slik valutavirksomhet kan i dag bare drives av valutabanker, men Regjeringen foreslår at også finansieringsforetak skal kunne yte slike tjenester. Etter forslaget vil valutavirksomhet fortsatt være underlagt konsesjonsplikt og tilsyn av Kredittilsynet. Det antas at en slik løsning representerer en hensiktsmessig avveining mellom bedre tilgjengelighet og konkurranse på den ene siden, og hensynet til å motvirke at slike foretak brukes til hvitvasking av utbytte og terrorfinansiering på den andre siden. For øvrig foreslås en generell hjemmel i sentralbankloven til å innføre beskyttelsestiltak i en krisesituasjon med ekstremt store kapitalbevegelser til og fra utlandet. Det foreslås også en opprydning i reglene om adgangen til å innhente opplysninger til bruk for utarbeidelse av statistikk og kontroll mv.

De enkelte forslag og deres begrunnelse er nærmere omtalt nedenfor og i proposisjonen. I proposisjonen er det bl.a. også gitt en nærmere beskrivelse av gjeldende norsk rett, utenlandsk rett, høringsnotat fra Finansdepartementet av 18. januar 2003 om endringer i sentralbankloven og opphevelse av valutareguleringsloven og penge- og kredittreguleringsloven, høringsinstansenes merknader og internasjonale forpliktelser av betydning for penge-, kreditt- og valuta-reguleringer. I tillegg inneholder proposisjonen, i kapittel 11, en oversikt med merknader til de enkelte bestemmelser som foreslås.

1.2 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ranveig Frøiland, Svein Roald Hansen, Tore Nordtun, Torstein Rudihagen og Hill-Marta Solberg, fra Høyre, Svein Flåtten, Heidi Larssen, Erlend Nornes og Jan Tore Sanner, fra Fremskrittspartiet, Gjermund Hagesæter, lederen Siv Jensen og Per Erik Monsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Øystein Djupedal, Audun Bjørlo Lysbakken og Heidi Grande Røys, fra Kristelig Folkeparti, Ingebrigt S. Sørfonn og Bjørg Tørresdal, fra Senterpartiet, Arne Braut, fra Venstre, May Britt Vihovde, og fra Kystpartiet, Steinar Bastesen, viser til merknader under de enkelte punkter nedenfor.

2. BAKGRUNN FOR LOVFORSLAGET

2.1 Sammendrag

2.1.1 Gjennomgang av enkelte sider ved reguleringen av Norges Banks stilling

Stortingsrepresentant Siv Jensen fremmet 4. februar 2002 følgende forslag i Dokument nr. 8:52 (2001-2002):

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om endringer i lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet slik at loven gir banken et mål om prisstabilitet, banken får full frihet i bruk av pengepolitiske virkemidler, referansen til "de økonomisk-politiske retningslinjer fastlagt av statsmyndighetene" tas bort, banken pålegges en årlig eller halvårlig rapporteringsplikt til Stortinget, Regjeringen fratras retten til å treffe vedtak om bankens virksomhet, referanser til kronens internasjonale verdi, kursordning og kursleie tas bort og foreleggelsesplikten tas bort. Det tas inn i loven at medlemmer av hovedstyret må ha bred og god innsikt i samfunnsøkonomiske spørsmål og være uavhengige i forhold til partipolitiske og næringsøkonomiske særinteresser."

I Innst. S. nr. 117 (2001-2002) går det frem at flertallet i finanskomiteen, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, ikke bifaller de endringsforslagene som fremsettes i Dokument nr. 8:52 (2001-2002). Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kystpartiet, viser i innstillingen til at finansministeren "vil vurdere enkeltheter i det aktuelle regelverket nærmere, og at han tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med en slik vurdering i løpet av 2002", jf. brev av 25. februar 2002 fra finansministeren til finanskomiteen. Det samme flertallet uttaler videre at det konstaterer at det i Innst. S. nr. 229 (2000-2001) om retningslinjer for den økonomiske politikken ikke var flertall for å be regjeringen ta initiativet til å gå gjennom loven om Norges Bank, blant annet for å vurdere om det er behov for endring i sentralbankens stilling.

Denne tidsplanen har blitt forskjøvet, jf. nærmere omtale i St.meld. nr. 8 (2002-2003) Kredittmeldinga 2001 punkt 5.1.5:

"Av Innst. S. nr. 117 (2001-2002) følger det at departementet her mellom anna vil vurdere nærare enkelte sider ved regelverket om Noregs Banks stilling, oppnemningspraksis av bankens hovudstyre, samt gi ei meir generell utgreiing av relevant regelverk og praksis i andre land det er naturleg å samanlikne seg med. Departementet ser det som ein fordel at forslag og vurderingar blir oversendt Stortinget samla i ein lovproposisjon om endringar i sentralbanklova m.v. Eit slikt samla lovforslag må sendast på høyring før endeleg handsaming i departementet. Lovproposisjonen vil difor ikkje kunne fremjast før årsskiftet. Departementet tar sikte på å leggje fram ei samla drøfting av forslag som blir tatt opp i Dokument 8:52 (2001-2002) og Innst. S. nr. 117 (2001-2002) til våren, slik at Stortinget kan handsame saka i vårsesjonen."

Finanskomiteen tok dette til etterretning i Innst. S. nr. 88 (2002-2003) kapittel 5.

2.1.2 Opphevelse av valutareguleringsloven og penge- og kredittreguleringsloven

Penge- og kredittutvalget drøftet valg av virkemidler i pengepolitikken, jf. NOU 1989:1 Penger og kreditt i en omstillingstid. Utvalget påpekte at direkte reguleringer er blitt mindre effektive og indirekte virkemidler mer effektive, og uttalte i den anledning (s. 23):

"Normalt bør direkte reguleringer unngås.

Utvalget påpeker at man bør bruke indirekte virkemidler for å regulere renten og kredittvolumet. Men utvalget utelukker ikke at det kan oppstå helt spesielle situasjoner der det er berettiget å ta i bruk direkte reguleringer, men da bare for meget korte perioder. Derfor tar utvalget ikke opp noe generelt forslag om å fjerne de hjemler kredittloven gir for å bruke direkte reguleringer, men forutsetter at behovet for lovhjemmel for de ulike virkemidlene blir vurdert nærmere ut fra de spesielle hensyn som måtte foreligge."

Om valutareguleringen uttalte utvalget (s. 24):

"Utvalget mener at kredittpolitiske hensyn tilsier at valutareguleringen som ordinært virkemiddel ikke bør opprettholdes særlig lenge. Bakgrunnen er særlig at reguleringen er blitt lite effektiv, samt hensynet til norske bedrifters konkurransevilkår.

Utvalget mener at myndighetene også i fremtiden bør ha lovhjemmel for å benytte valutaregulering som et beredskapstiltak, særlig for å kunne regulere destabiliserende kapitalbevegelser. Det bør utredes nærmere hvordan en slik beredskapslovgivning bør utformes."

I brev 13. mars 2002 til Fremskrittspartiets stortingsgruppe med kopi til finanskomiteen, opplyste finansminister Per-Kristian Foss at departementet i tiden fremover vil følge opp arbeidet med en lovteknisk opprydding i bestemmelser i penge, kreditt- og valutaloggivningen.

2.1.3 Høring 2003

Finansdepartementet sendte 18. januar 2003 ut et høringsnotat om endringer i sentralbankloven og opphevelse av valutareguleringsloven og penge- og kredittreguleringsloven, med frist 15. februar 2003 for å gi merknader.

Departementet ba om høringsinstansenes syn på om den gjeldende praksis for oppnevning til hovedstyret bør videreføres eller om det er behov for endringer, og i så fall hva disse endringene nærmere bør gå ut på. Etter dagens praksis skjer oppnevning til hovedstyret etter forslag fra de politiske partienes stortingsgrupper etter styrkeforholdet på Stortinget. Departementet drøftet videre om det er behov for noe økt offentlighet i tilknytning til Norges Banks rente-

beslutninger og om regjeringen bør få lovhjemmel til å fastsette nærmere regler om dette. Det ble også tatt opp om en bør utvide kretsen av personer som etter loven ikke kan oppnevnes til hovedstyret eller representantskapet (habilitetsreglene).

Departementet har ved høringsnotatet foretatt en gjennomgang av sentralbankloven med sikte på å modernisere loven på enkelte punkter. Det ble i tråd med dette foreslått endringer i lovens regler om:

- Norges Banks avdelinger.
- Representantskapets oppgaver.
- Adgangen for Norges Bank til å yte kreditt til staten og andre enn banker.
- Adgangen til å gi forskrifter om plassering av valutareservene.

Departementet foreslo i høringsnotatet å oppheve valutareguleringsloven og penge- og kredittreguleringsloven. Forslaget var basert på Finansdepartementets høringsnotat om dette fra 1996. I høringsnotatet fra 2003 står det bl.a. om dette:

"Departementet tar med dette opp igjen forslagene i høringsnotatet fra 1996 om opphevelse av valutareguleringsloven og penge- og kredittreguleringsloven. Departementet anser at saken i det vesentlige står i samme stilling nå som i 1996/97. Vi tar derfor sikte på å basere oss på merknadene fra høringsinstansene som kom inn da. Høringsinstansene er likevel velkomne til å komme med nye eller supplerende merknader."

Enkelte punkter ble likevel tatt opp til fornyet vurdering:

- Regulering av forretningsmessig omsetning av valutabetalingsformidling med utlandet (vekslingskontorer mv.)
- Regler om opplysningsplikt og taushetsplikt
- Valutaposisjonsreguleringen

2.1.4 Høring 1996-97

Finansdepartementet sendte 24. oktober 1996 på høring et høringsnotat om opprydding i bestemmelser i penge-, kreditt- og valutaloggivningen mv. med høringsfrist 20. mars 1997. Dette høringsnotatet fulgte som elektronisk vedlegg til høringsnotatet fra 2003, og høringen av det er del av grunnlaget for lovforslaget.

Høringsnotatet fra 1996 var utarbeidet av Finansdepartementet med bistand fra Norges Banks administrasjon. I høringsnotatet ble det foreslått å oppheve lov 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering (valutareguleringsloven) og lov 25. juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene (penge- og kredittreguleringsloven) og å videreføre deler av bestemmelsene i disse lovene i sentralbankloven. Lovforslag på bakgrunn av disse forslagene i

høringsnotatet er ikke tidligere fremmet for Stortinget.

I høringsnotatet fra 1996 ble det også foreslått enkelte andre endringer i sentralbankloven, bl.a. om adgang for Norges Bank til å sette bort virksomhet og til å skille ut virksomhet i egne selskaper. Lovforslag på bakgrunn av disse forslagene i høringsnotatet ble fremmet for Stortinget i Ot.prp. nr. 96 (1998-1999), jf. også Innst. O. nr. 13 (1999-2000) og lovendring av 17. desember 1999 nr. 95.

2.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at forslaget til endring av sentralbankloven er en naturlig modernisering av loven og en tilpasning til den internasjonale utviklingen.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at retningslinjer for pengepolitikken ble lagt om 29. mars 2001, og at det innebar en klargjøring av sentralbankens rolle. Dette flertallet viser til at et bredt flertall i Stortinget tok de nye retningslinjene til etterretning, jf. Innst. S. nr. 229 (2000-2001). Dette flertallet legger stor vekt på langsiktighet og forutsigbarhet i pengepolitikken.

Dette flertallet vil peke på at et flertall på Stortinget er enig i at pengepolitikken skal sikte mot stabilitet i den norske kronens verdi nasjonalt og internasjonalt, og samtidig understøtte finanspolitikken ved å bidra til å stabilisere utviklingen i produksjon og sysselsetting. Det operative målet for pengepolitikken skal være en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2,5 pst. Dette flertallet konstaterer at med denne omleggingen har Norges Bank fått et større ansvar for å stabilisere den økonomiske utviklingen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, understreker at finans-, penge-, struktur- og inntektspolitikken skal virke sammen for å nå målet om stabile rammevilkår for næringslivet og en sunn økonomisk utvikling.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet understreker at finanspolitikken må brukes aktivt for å utjevne svingningene i økonomien og for å virke konjunkturstabiliserende. Samtidig bør en være varsom med å legge for store byrder på pengepolitikken, da dette over tid vil kunne føre til en styrket krone som igjen vil svekke konkurranseutsatt sektor.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er generelt positive til endringene som Regjeringen foreslår, men mener Finansdepartementet burde benyttet anledningen til å klargjøre Norges Banks pengepolitiske mandat. Problemet med mandatet, som ble fastsatt av Regjeringen 29. mars 2001, er at selv om man slår fast at Norges Banks operative målsetting er en inflasjonsrate på 2,5 pst., så inneholder forskriften også en innledende programformulering hvor målet om prisstabilitet tilsynelatende sidestilles med målsettinger om kursstabilitet og hensynet til den realøkonomiske utviklingen.

Selv om Norges Banks tolkning av mandatet har vært klart fra første dag, ser disse medlemmer at sentralbanken gang på gang utsettes for angrep fra politikere og organisasjonslivet med den begrunnelse at banken fokuserer for mye på den operative målsettingen og ikke tar i betraktning forskriftens innledende og bredere formulering. Dette skaper problemer mht. pengepolitikkenes troverdighet, og det bakes inn en viss risikopremie i norske renter. Disse medlemmer henviser for øvrig til standpunkt i Dokument nr. 8:52 (2001-2002).

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til omleggingen av pengepolitikken 29. mars 2001. Disse medlemmer advarte mot en omlegging som medførte en større vektlegging av inflasjonen, på bekostning av øvrige forhold i økonomien. Disse medlemmer konstaterer at omleggingen ikke har vært en suksess, at omleggingen med større uavhengighet for sentralbanken og større fokus på inflasjonsstyring har medført en for sterk krone målt mot andre valutaer og en akselererende arbeidsledighet. Ikke alt kan forklares med omleggingen av pengepolitikken, men norsk økonomi har i perioden etter omleggingen ikke trukket i samme retning. Disse medlemmer vil understreke at sentralbanken har vektlagt inflasjonsprognosene som har vært for pessimistiske, og medført renteøkninger det ikke har vært grunnlag for. Det kan nå fastslås at inflasjonen på to års sikt fra omleggingen har vært 1,6 pst., og ikke 2,5 pst. som var målet. Dette har medført en unødvendig sterk innstramning, som igjen har medført en rekordsterk valuta. Disse medlemmer har ved en rekke anledninger understreket at det i mandatet er tre andre forhold enn inflasjon, som er omtalt. Det er valutakurs, sysselsetting og produksjon, og disse medlemmer etterlyser et sterkere fokus på disse forhold. Disse medlemmer vil understreke at et sterkere fokus på helheten i mandatet, og ikke en ensidig vektlegging av inflasjonen, ville ha medført en mindre dramatisk utvikling innen norsk økonomi og arbeidsliv.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil vise til Senterpartiets forslag i Dokument nr. 8:4 (2002-2003) (jf. Budsjett-innst. S. I (2002-2003) kap. 2.3) fra Odd Roger Enoksen, Marit Arnstad og Morten Lund om å presisere Norges Bank sitt mandat i pengepolitikken slik at inflasjonsmålet balanseres i forhold til målet om en stabil kronekurs og hensynet til produksjon og sysselsetting. Dette medlem mener utviklingen høsten 2002 og i inneværende år har vist at Norges Bank ikke har tatt tilstrekkelig hensyn til situasjonen i næringslivet, og at rentenivået har blitt holdt alt for høgt alt for lenge. Dette har medført at kronekursen har holdt seg på et skadelig høgt nivå alt for lenge, noe som har gitt store deler av norsk næringsliv meget store konkurranseulemper. Det viser seg i ettertid at prisstigningen har holdt seg betydelig under inflasjonsmålet på 2,5 pst. selv om importprisene har holdt seg på et høyere nivå enn kronekursen skulle tilsi. Dette medlem vil fastholde at Norges Bank ikke har fulgt den renteinstruks som Stortingets flertall har sluttet seg til på en god nok måte, og konstaterer at stadig flere av det samfunnsøkonomiske fagmiljø etter hvert har sluttet seg til en slik vurdering. Dette medlem mener praktiseringen av renteinstruksen må endres slik det ble foreslått i Dokument nr. 8:4 (2002-2003).

3. GJENNOMGANG AV ENKELTE SIDER VED REGULERINGEN AV NORGES BANKS STILLING

3.1 Oppnevning til Norges Banks hovedstyre og offentlighet rundt hovedstyrets rentebeslutninger mv.

3.1.1 Oppnevning av Norges Banks hovedstyre

3.1.1.1 SAMMENDRAG

Den vanligste ordningen internasjonalt er at sentralbankens hovedstyre eller tilsvarende organ, forestår de pengepolitiske beslutningene, jf. over. Det finnes imidlertid også eksempler på at denne oppgaven er lagt til en egen pengepolitisk komité, jf. bl.a. Storbritannia. I enkelte land, som New Zealand, er den pengepolitiske beslutningsmyndighet tillagt sentralbanksjefen alene.

Sentralbanksjefen er som regel leder av sentralbankens pengepolitiske beslutningsorgan. I USA bestemmer den pengepolitiske komiteen selv den interne organiseringen, men det er tradisjon for at komiteen ledes av sentralbanksjefen. Internasjonalt ser det ut til å være utbredt praksis at det sentrale beslutningsorganet i pengepolitikken er sammensatt av personer med ekspertise innen økonomi og finans. Flere land har imidlertid ingen særskilte lovbestemte kvalifikasjonskrav til styremedlemmene, utover det

som følger av habilitetshensyn. Dette gjelder blant annet i Sverige.

Hva som skal legges i begrepene "eksperter" eller "ekspertise" er ikke opplagt. Opprettelse av styret i Norge hvor medlemmene har vært gjenstand for særlige vurderinger med hensyn til formelle kvalifikasjoner, ble blant annet gjort i forbindelse med organiseringen av Statens Banksikringsfond og Statens Bankinvesteringsfond. Av Ot.prp. nr 20 (1990-1991) og Ot.prp. nr. 8 (1991-1992) om henholdsvis Banksikringsfondet og Bankinvesteringsfondet framgår det at styremedlemmer skal være kvalifisert og ha kompetanse innenfor fagområdene økonomi og jus, og for Banksikringsfondets del måtte medlemmer også være i besittelse av regnskapsmessig og revisjonsrettslig kompetanse. Regjeringen har for disse styrene også lagt vekt på at man finner fram til personer som er tilstrekkelig uavhengige i forhold til banksystemet.

Etter gjeldende praksis for oppnevning av de fem ordinære medlemmene til hovedstyret med vararepresentanter, legges det ved oppnevningen vekt på "et bredt spekter av samfunnsinnsikt", jf. omtalen i Innst. O. nr. 50 (1984-1985) om lov om Norges Bank s. 36. Krav om at hovedstyremedlemmer skal besitte formelle kvalifikasjoner vil kunne sikre en sammensetning av hovedstyret med høy grad av formell kompetanse innenfor ønskede fagområder. Kompetanse innenfor et fagfelt kan imidlertid opparbeides også uten at formelle krav nødvendigvis er tilfredsstillt. Behovet for skjønnsutøvelse ved utvelgelsen av medlemmer vil kunne være større i slike tilfeller. Uansett om en stiller som krav at medlemmer skal ha tilstrekkelig formell kompetanse, må det i alle tilfeller brukes skjønn i vurderingen av aktuelle kandidater.

Det overordnede hensynet må etter Regjeringens vurdering være å ha prosedyrer for oppnevning som sikrer at en får et kompetent og tilstrekkelig bredt sammensatt hovedstyre. Dagens oppnevningssakspraksis har enkelte prinsipielle svakheter i så måte. Når enkeltpartier på Stortinget hver for seg fremmer kandidater til styret, vil ikke nødvendigvis hensynet til en helhetlig sammensetning av hovedstyret ivaretas i tilstrekkelig grad. Hensynet til å sikre en god sammensetning av styret kan etter Regjeringens oppfatning tilsi at hovedstyremedlemmer bør foreslås av én og samme instans. Etter en samlet vurdering går Regjeringen inn for at praksis for oppnevning av hovedstyrets medlemmer endres. Regjeringen mener at hovedstyremedlemmer bør vurderes uavhengig av partibakgrunn, og at disse oppnevnes av Kongen etter tilråding fra Finansdepartementet. Regjeringen foreslår derfor at en går bort fra praksisen med at politiske partier på Stortinget nominerer aktuelle kandidater til Norges Banks hovedstyre med personlige vararepresentanter.

Regjeringen legger vekt på at hovedstyret også i framtiden skal reflektere en bred bakgrunn og kompetanse, med særlig vekt på økonomi og finans samt betydelig innsikt i samfunnsøkonomiske problemstillinger. Regjeringen går ikke inn for at det stilles særskilte kvalifikasjonskrav til hovedstyremedlemmene i sentralbankloven, men at faglig kompetanse i noe grad kan ses atskilt fra formell kompetanse. Det er også i framtiden viktig at hovedstyret skal være sammensatt av personer med ulik bakgrunn for å sikre hovedstyrets evne til å være kritisk til egne vurderinger. Regjeringen går derfor inn for å videreføre at det ved oppnevninger til hovedstyret skal legges vekt på et bredt spekter av samfunnsinnsikt. Medlemmer som oppnevnes må videre tilfredsstille kravet til habilitet.

3.1.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at de fem ordinære medlemmene av Norges Banks hovedstyre og deres personlige vararepresentanter etter sedvane oppnevnes etter forslag fra stortingsgruppene etter styrkeforholdet på Stortinget.

Ved oppnevning til Norges Banks hovedstyre mener flertallet det er avgjørende at det ikke kan stilles spørsmål ved habilitet, og at hensynet til en helhetlig sammensetning ivaretas. Flertallet vil understreke viktigheten av at hovedstyret reflekterer en bred bakgrunn og samfunnsinnsikt og bredde i den økonomiske tenkningen som stimulerer til faglig debatt i styret. Det er viktig at hovedstyret sammensettes slik at en sikrer hovedstyrets evne til å være kritisk til egne vurderinger.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, slutter seg til forslaget om å endre praksisen for oppnevning til Norges Banks hovedstyre. Endringen bidrar til å tydeliggjøre rollefordelingen. Dette flertallet mener at den folkevalgte kontroll bedre kan sikres gjennom en jevnlig vurdering av pengepolitikken, jf. komiteens merknad under punkt 3.2.2 nedenfor. Dette flertallet legger til grunn at nytt styre kan oppnevnes med virkning fra 1. januar 2004.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener at dagens praksis for oppnevning av styremedlemmer og vararepresentanter til Norges Banks hovedstyre bør videreføres. Medlemmene bør foruten å ha god kunnskap om samfunnsøkonomiske spørsmål, også ha bred erfaring og innsikt i generelle samfunnsforhold. Disse medlemmer mener det ikke er ønskelig med et rent fagøkonomisk hovedstyre. Internt i Norges Bank finnes et bredt miljø av økonomer med spesiell kompe-

tanse innen spørsmål om pengepolitikk. Disse medlemmer mener at dagens praksis fungerer godt og sikrer et bredt sammensatt styre, der medlemmene har ulik kompetanse og erfaringsbakgrunn.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke viktigheten av at departementets intensjoner medfører at styret får en slik bredde i den økonomiske tenkningen at det stimulerer til faglig debatt i styret, og unngår at en ensrettet akademisk retning eller politiske ideologier ukritisk får dominere pengepolitikken i Norge. Dette innebærer at finansministeren ikke må falle for fristelsen til ensidig å utnevne sine egne politiske representanter. Disse medlemmer mener det er viktig at Stortinget skal ha mulighet til å "godkjenne/akseptere" kandidater til hovedstyret, og vil derfor foreslå at dette gjøres gjennom en høring i finanskomiteen.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen ikke har klargjort tidspunktet for endring av hovedstyrets sammensetning. Dagens representanter har varierende tid igjen av sine verv, og i tillegg vil endringer i habilitetsreglene gjøre at enkelte må tre ut av vervene før deres periode er slutt. Disse medlemmer ønsker at et nytt styre skal oppnevnes med virkning fra 1. januar 2004, uavhengig av gjenværende periode for dagens hovedstyremedlemmer.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til den foreslåtte endring om hvem som kan oppnevnes til hovedstyret i Norges Bank. Disse medlemmer vil advare mot en slik omlegging. Ved oppnevning fra partigruppene på Stortinget sikrer man medlemmer i hovedstyret med ulik politisk og samfunnsmessig bakgrunn. Dette er viktig for å unngå en ensidig sammensetting av hovedstyret. Hovedstyret skal vektlegge helheten i økonomien og ikke være eksperter, slik det lett vil bli med oppnevninger som er mer økonomifaglig orientert. Disse medlemmer vil understreke at det også lett vil bli en politisk slagside i en slik oppnevning, som ikke reflekterer politisk bredde. Beslutninger i hovedstyret bygger i stor grad på politiske avveininger, og ikke bare strengt økonomifaglige vurderinger, selv om det ofte forsøkes fremstilt slik. Det viktigste kriteriet for å sitte i hovedstyret er bred samfunns erfaring, god dømmekraft og innsikt i økonomiske spørsmål. En omlegging av oppnevning til hovedstyret kan vanskelig forstås som annet enn et ønske om større politisk uavhengighet. Disse medlemmer ønsker ikke en slik utvikling.

Disse medlemmer kan på denne bakgrunn ikke se at de foreslåtte endringene nødvendigvis vil skape bedre beslutninger, og vil derfor gå imot de foreslåtte endringene.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Kystpartiet mener det er fullt mulig å beholde dagens oppnevningmåte og samtidig sikre de hensyn som er angitt fra Regjeringen. Disse medlemmer forutsetter at dagens praksis med oppnevningmåten blir beholdt.

3.1.2 *Offentlighet rundt hovedstyrets beslutninger om pengepolitikken*

3.1.2.1 SAMMENDRAG

Regjeringen mener at det i sentralbankloven bør inntas et prinsipp om at banken skal informere offentligheten om de vurderinger som har vært grunnlaget for beslutninger som gjelder pengepolitikken. Etter gjeldende rett har bankens ansatte og tillitsvalgte taushetsplikt om bankens "forretningsmessige forhold", jf. sentralbankloven § 12. Rentebeslutninger og diskusjoner som leder fram til slike, regnes som forretningsmessige forhold. Hovedstyret selv (eller den som hovedstyret har gitt fullmakt) kan imidlertid dispensere fra taushetsplikten, jf. § 12 fjerde ledd.

Praksis internasjonalt går i retning av større grad av offentlighet rundt pengepolitiske beslutninger, selv om praksis varierer en del mellom de ulike land. Sentralbanker som offentliggjør protokoll fra møter i pengepolitiske beslutningsorganer, refererer i stor grad slike diskusjoner anonymt, men redegjør uttrykkelig for hvem som har sluttet seg til vedtaket eller hvem som har dissertert, jf. bl.a. praksis i Sverige, England og USA. Tidspunktet for offentliggjøring av referatene varierer fra noen uker etter siste møte til rett etter det påfølgende møtet.

Åpenhet er en viktig side ved utøvelsen av sentralbankens oppgaver. Etter sentralbankloven § 3 skal banken informere offentligheten om penge-, kreditt- og valutaforholdene. Ifølge forskriften om pengepolitikken skal banken jevnlig offentliggjøre de vurderingene som ligger til grunn for den operative gjennomføringen av pengepolitikken. Norges Banks årsberetning, årsregnskap og representantskapets uttalelse om hovedstyrets protokoller skal etter sentralbankloven § 28 sendes departementet for å forelegges Kongen og meddeles Stortinget. Budsjett for kommende driftsår skal etter § 27 meddeles departementet. Offentlighetsloven gjelder for Norges Bank som for andre forvaltningsorganer.

Det er gjennom den pengepolitiske forskriften av 29. mars 2001 lagt vekt på et klart definert og kontrollerbart mandat for pengepolitikken. Dessuten har banken lagt opp til vesentlig større åpenhet om grunnlaget for og rapportering om de pengepolitiske beslutningene. Det blir lagt fram tre inflasjonsrapporter i løpet av året som analyserer utsiktene for norsk økonomi og utviklingen i pris- og kostnadsveksten på to års sikt. Renten vurderes normalt hver sjette uke på egne rentemøter. Rentebeslutninger offentliggjøres

umiddelbart etter rentemøtene og på et tidspunkt som er kjent på forhånd. Dette gjelder også om renten ikke blir endret. Det holdes en pressekonferanse der banken gjør nærmere rede for rentebeslutningen. Pressekonferansen kan følges direkte på Internett. Høsten 2002 besluttet banken også å offentliggjøre strateginotatene for pengepolitikken som utarbeides hver fjerde måned og behandles i tilknytning til inflasjonsrapportene. Strateginotatene vil bli gjort kjent ved strategiperiodens utløp fire måneder etter hovedstyrets behandling. Vurderingene som ligger til grunn for den operative gjennomføringen av pengepolitikken omtales fylldig i årsberetningen.

Departementet skrev i høringsnotatet at det er grunner for å vurdere om det bør være større grad av offentlighet også rundt hovedstyrets rentebeslutninger. Åpenhet rundt hovedstyremøtene vil bl.a. bidra til en ansvarliggjøring for beslutningene. Full åpenhet omkring alle sider av virkemiddelvurderingene og beslutningsprosessen vil på den annen side kunne virke hemmende på drøftingene i de pengepolitiske beslutningsorganene. Det er på denne bakgrunn behov for å balansere ulike sider ved økt grad av offentlighet.

Etter en samlet vurdering mener Regjeringen at det også i loven bør inntas et prinsipp om at hovedstyret skal informere offentligheten om de vurderinger som har vært grunnlaget for beslutninger som gjelder utøvelsen av pengepolitikken. Regjeringen antar at lovfesting av et slikt prinsipp vil markere og kunne legge til rette for å videreutvikle den positive utviklingen med økt åpenhet og offentlighet knyttet til hovedstyrets beslutninger. Det legges til grunn at den praksis som utvikles på dette området trekker på erfaringer fra andre land som praktiserer offentliggjøring av sentralbankens pengepolitiske vurderinger.

Det vises til forslag til § 3 nytt fjerde ledd.

3.1.2.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen ser positivt på at Norges Bank de senere år har lagt opp til større åpenhet om grunnlaget for de pengepolitiske beslutningene. Komiteen viser til høringsuttalelsen fra Norges Banks hovedstyre hvor de skriver:

"Muligheten for innsyn, åpenhet og transparens er en viktig side og forutsetning for utøvelsen av sentralbankens oppgaver og tillit til virksomheten."

Komiteen er enig i dette og slutter seg til Regjeringens forslag til sentralbankloven § 3 nytt fjerde ledd.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil understreke at offentliggjøring av referater fra hovedstyremøtene er sentralt

i åpenheten om beslutningene i Norges Bank, og forutsetter at det legges til rette for det.

3.2 Norges Banks forhold til statsmyndighetene ved utøvelsen av pengepolitikken

3.2.1 Sammendrag

I drøftinger av spørsmålet om uavhengighet for sentralbanker skilles det gjerne mellom om sentralbanken har måluavhengighet og/eller instrumentuavhengighet. Måluavhengighet for sentralbanken følger dersom formuleringene av de endelige målene for den økonomiske politikken og de avledede delmålene (valutakursmål eller inflasjonsmål) for pengepolitikken ikke er forbeholdt de politiske myndighetene, men i stedet lagt til sentralbanken. Instrumentuavhengighet er knyttet til sentralbankens selvstendighet med hensyn til de penge- og valutapolitiske virkemiddelvurderingene og -beslutningene.

Målet for pengepolitikken og forholdet til statsmyndighetene varierer mellom land. Enkelte land har i tillegg til instrumentuavhengighet gitt sentralbanken en viss frihet til også selv å definere målet for pengepolitikken. Dette gjelder bl.a. i Sverige og i euroområdet hvor tallfestingen av inflasjonsmålet har vært overlatt til henholdsvis Sveriges Riksbank og ESB. En form for måluavhengighet ligger også innenfor Federal Reserve systemet i USA, hvor pengepolitikken skal søke å fremme full sysselsetting, stabile priser og moderate langsiktige renter, men hvor noe mål for inflasjonen ikke er tallfestet. Vanligere er det imidlertid at sentralbankens uavhengighet er begrenset til instrumentuavhengighet, mens formuleringen av målene for den økonomiske politikken, herunder også avledede delmål for valutakurs eller inflasjon, er definert av de politiske myndighetene. Dette gjelder bl.a. i Norge, Danmark og Storbritannia. Det forekommer også at målet for pengepolitikken er definert nærmere av Regjeringen og sentralbanken i fellesskap, jf. bl.a. Canada og New Zealand. I Norge er målet for pengepolitikken fastlagt i forskrift av 29. mars 2001. Forskriften er fastsatt med hjemmel i sentralbankloven §§ 2 og 4. Etter Regjeringens vurdering bør det ikke nå foretas endringer i loven i forhold til fastleggelsen av målet for pengepolitikken. Det vises til at dagens ordning fungerer på en hensiktsmessig måte.

Når det gjelder den nærmere utøvelsen av pengepolitikken, vises til at Norges Bank er ansvarlig for denne. Norges Banks fremste virkemiddel er bankens folio- og D-lånsrente. Foliorenten er den nominelle renten på bankenes innskudd i Norges Bank. D-lånsrenten er den nominelle renten på bankenes døgnlån i Norges Bank. Norges Banks hovedstyre fastsetter sentralbankens folio- og D-lånsrente. Når banksystemet samlet sett har innskudd på foliokontoen i Norges Bank, er foliorenten den marginale plasserings-

renten for banksystemet sett under ett. Foliorenten er da den effektive styringsrenten. Norges Bank styrer likviditeten i pengemarkedet. Likviditetspolitikken støtter på den måten opp om de rentesignaler som Norges Bank gir og bidrar til at endringer i styringsrenten får bredt gjennomslag i de korte pengemarkedsrentene.

Penge- og valutapolitikken utgjør sammen med budsjett-, struktur- og inntektspolitikken rammene for den økonomiske politikken. Budsjettpolitikken og penge- og valutapolitikken må virke sammen for å bidra til stabil utvikling i produksjon og sysselsetting. Penge- og valutapolitiske vedtak er derfor en viktig del av den samlede økonomiske politikken. En foreleggelse forhindrer imidlertid etter Regjeringens oppfatning ikke at hovedstyret på fritt grunnlag kan foreta en selvstendig og grundig penge- og valutapolitisk virkemiddelvurdering.

Foreleggelsesplikten har en oppgave i forhold til informasjons- og konsultasjonsformål. Plikt til å forelegge og informere statsmyndighetene er heller ikke uvanlig internasjonalt. Sentralbankene i Australia og Canada skal for eksempel ha jevnlig konsultasjoner med statsmyndighetene om pengepolitikken. I Sverige skal sentralbanken forhåndsinformere myndighetene om viktige pengepolitiske beslutninger. Dette er også praksis i New Zealand. I enkelte sentralbanker kan også representanter for de politiske myndigheter delta i møter i det pengepolitiske organet. Dette gjelder bl.a. i Danmarks Nationalbank og i ESB.

Heller ikke instruksjonsrett for statsmyndighetene er uvanlig internasjonalt. Land med inflasjonsstyring som Storbritannia, Canada, New Zealand og Australia har former for formell instruksjonsrett overfor sentralbankens pengepolitiske beslutninger.

Regjeringen vil ikke foreslå endringer i sentralbankloven § 2 om foreleggelsesplikt og formell instruksjonsrett for Kongen i statsråd.

Sentralbankloven inneholder ingen eksplisitt sanksjonsklausul. Enkelte land har innført konkrete sanksjonsprosedyrer overfor sentralbankens ledelse, dersom sentralbanken ikke oppnår sine mål. New Zealand er det landet som har gått lengst i den retning, og hvor sentralbanksjefen kan avsettes dersom ikke målet om å holde inflasjonene mellom 1 og 3 pst. oppfylles. I Storbritannia forutsetter en at sentralbanksjefen gir en særlig redegjørelse for årsakene og aktuelle tiltak fra Bank of England, dersom inflasjonen havner utenfor målsonen for inflasjonen på 2,5 pst. +/- 1 prosentpoeng.

Mandatet for pengepolitikken gitt ved forskrift 29. mars 2001 gir etter Regjeringens oppfatning et godt grunnlag for å vurdere Norges Banks virkemiddelbruk. Departementet gir i de årlige kredittmeldingene, som legges fram om høsten og hvor det rede-

gjøres nærmere for bl.a. Norges Banks virksomhet for året før, en omtale av pengepolitikken sett i forhold til bankens mandat. Retningslinjene av 29. mars 2001 innebærer at pengepolitikken har fått en klar rolle i å stabilisere den økonomiske utviklingen.

Forskriften av 29. mars 2001 gjør det naturlig at departementets vurdering av Norges Banks utøvelse av pengepolitikken i kredittmeldingene videreutvikles. Pengepolitikken skal i henhold til retningslinjene være framoverskuende. En vesentlig del av virkningene av den politikken som blir ført, vil først komme noe fram i tid. Inflasjonen som kan observeres på et bestemt tidspunkt, er således bl.a. et resultat av styringsrenten og valutakursen i en forutgående periode. Norges Bank har lagt til grunn en toårsperiode for å vurdere virkningen av renteendringer på prisstigningen.

Det har de siste årene vært gjort ulike uavhengige vurderinger av Norges Banks utøvelse av pengepolitikken. Centre for Monetary Economics tilknyttet Bedriftsøkonomisk Institutt har gjennom oppnevning av ekspertgrupper vært initiativtaker til flere Norges Bank Watch-rapporter. Regjeringen legger vekt på at slike eksterne evalueringer blir videreført. Slike rapporter vil i sin tur kunne danne et grunnlag for departementets omtale til Stortinget. Liknende gjennomganger av sentralbankers pengepolitikk gjøres for øvrig i andre land med inflasjonsstyring, bl.a. Sverige og New Zealand.

Det vil alltid være usikkerhet rundt anslag for den økonomiske utviklingen. Etterprøving av anslagene vil imidlertid kunne gi viktige holdepunkter med hensyn til kvaliteten på det arbeidet som har vært gjort. Etterprøvingen kan også gi ny viten og være en viktig del av arbeidet med å forbedre prognoseverktøyet og forståelsen av de økonomiske sammenhengene.

Regjeringen vil etter dette ikke gå inn for å uttrykke sanksjonsklausuler i lovs form, eller konkretisere en sanksjonsprosedyre nærmere. Regjeringen viser til at Norges Bank, dersom det oppstår vesentlige avvik mellom den faktiske prisutviklingen og målet for pengepolitikken, skal redegjøre for årsakene til dette i sin årsberetning eller på andre måter dersom omstendighetene skulle tilsi dette, jf. St.meld. nr. 29 (2000-2001) hvor forskrift av 29. mars 2001 om pengepolitikken ble presentert og omtalt.

Sentralbanker internasjonalt synes å ha ulike former for rapporteringsplikt. For eksempel skal Sveriges Riksbank minst to ganger i året avgi en rapport til Riksdagens finanskomité om utøvelsen av penge- og valutapolitikken. Riksbanken har valgt å benytte inflasjonsrapportene til dette. Riksbanksjefen kan anmode om å få informere Riksdagen om pengepolitikken, og riksbanksjefen eller en annen representant for banken kan innkalles til offentlige høringer. ESB

sender årsberetning om virksomheten i nasjonale sentralbanker og penge- og valutapolitikken i det foregående og inneværende år til Europaparlamentet, Rådet (Ecofin), Kommisjonen og Det europeiske råd. Presidenten for ESB og de andre medlemmene av hovedstyret kan på anmodning fra Europaparlamentet eller etter eget initiativ uttale seg for parlamentets fagkomiteer. Etablert praksis er at presidenten for ESB møter for Europaparlamentets pengepolitiske komité fire ganger i året og for plenum én gang i året.

I sentralbankloven § 2 fjerde ledd heter det at "Banken er et eget rettssubjekt, som eies av staten. Riksrevisjonen fører kontroll med statsrådets myndighetsutøvelse etter instruks fastsatt av Stortinget". Etter sentralbankloven § 28 skal bl.a. årsberetning og årsregnskap sendes departementet for å forelegges Kongen og meddeles Stortinget. I Norge er det praksis for at omtalen av Norges Banks virksomhet gjøres i den årlige kredittmeldingen. Årsberetning og regnskap følger meldingen som uttrykt vedlegg. I tillegg publiserer Norges Bank inflasjonsrapporter som redegjør nærmere for deres virkemiddelvurderinger tre ganger i året. Regjeringen kan således i utgangspunktet ikke se noe ytterligere behov for særskilt rapportering om utøvelsen av pengepolitikken overfor Stortinget.

3.2.2 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurdering om ikke å gå inn for å uttrykke sanksjonsklausuler i lovs form, eller konkretisere en sanksjonsprosedyre nærmere.

Komiteen mener det er viktig at det jevnlig gjennomføres uavhengige vurderinger av Norges Banks utøvelse av pengepolitikken. I tillegg vil komiteen understreke viktigheten av at en vurdering av pengepolitikken og utøvelsen av denne forankres i Stortinget. I den årlige kredittmeldingen som behandles av Stortinget gis en omtale av Norges Banks virksomhet. Komiteen viser til brev av 16. mai 2003 fra Siv Jensen på vegne av Fremskrittspartiets stortingsgruppe hvor det bes om en "noe bredere omtale av pengepolitikken og Norges Bank gjennom Kredittmeldingen".

Det vises videre til finansministerens svar av 21. mai 2003. Komiteen ser positivt på at det vil bli gitt en noe bredere pengepolitisk omtale i Kredittmeldingen og vil se det som naturlig at Stortinget ved finanskomiteen gjennom behandling av denne avholder åpen høring hvor sentralbanksjefen kan møte.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, slutter seg til Regjeringens vurdering om at det ikke nå foretas endringer i loven til fastleggelsen av målet for pengepolitikken.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, slutter seg til Regjeringens vurdering om at det ikke foreslås endringer i sentralbankloven § 2 om foreleggelsesplikt og formell instruksjonsrett for Kongen i statsråd.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener foreleggelsesplikten burde oppheves. Siden man må anta at Regjeringen utpeker et kompetent styre, bør styret få den tillit at de kan bruke sitt beste skjønn uten at hver eneste rentebeslutning må forelegges finansministeren. Disse medlemmer mener at foreleggelsen i praksis fungerer som en binding på de eksterne styremedlemmenes beslutningsfrihet. De stilles overfor et forslag til vedtak som allerede har vært bekjentgjort for finansministeren. Rent praktisk vil det kunne være problematisk for styret å fatte en annen beslutning enn den som finansministeren er innforstått med, både siden han da må informeres på nytt før endelig beslutning fattes, og fordi man er avhengig av at et vedtak er i havn før det annonserte tidspunktet for offentliggjøring som er samme dag.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme sak om endringer i sentralbankloven § 2, slik at foreleggelsesplikten oppheves."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til hva disse medlemmene sa ved endring av valutaforskriften:

"Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti påpeker at Solidaritetsalternativet har lagt rammene for en vellykket økonomisk politikk gjennom 90-tallet. Den har bestått av moderate lønnsoppgjør mellom partene i arbeidslivet der konkurranseutsatt sektor har fått bestemte rammene for lønnsutviklingen, en ansvarlig finanspolitikk som ikke har bidratt til å øke temperaturen i økonomien, og en pengepolitikk som har opprettholdt en stabil valutakurs. På denne måten har man klart å holde arbeidsledigheten lav, samtidig som inflasjonen er holdt på et lavt nivå og den økonomiske utviklingen for landet stort sett har vært god.

Dette medlem ser ikke noen grunn for en omlegging av denne vellykkede politikken. Endringene innebærer sterkere fokus på inflasjon på bekostning av arbeidsløshet som mål for den økonomiske politikken. I gitte økonomiske situasjoner er det en avveining mellom disse. Dette medlem understreker betydningen av at dette blir et valg som foretas av Stortinget, ikke av Norges Bank. Forslaget fra Regjeringen medfører en klarere definering av sentralbanksjefens rolle som overdommer i den økonomiske politikken. Dersom partene i arbeidslivet eller Stortinget opptrer uansvarlig etter Norges Banks oppfatning, vil pengepolitikken brukes til å stramme inn. Sjøl om et flertall på Stortinget skulle ønske å

føre en mer ekspansiv politikk for å redusere antall arbeidsløse, kan vi med den foreslåtte ansvarsfordelingen oppleve at dette motarbeides av Norges Bank gjennom pengepolitikken.

Finanspolitikken kan i større grad rettes direkte mot de sektorer i samfunnet der det er behov for inngrep, enten det måtte være stimulering eller innstramming. Pengepolitikken virker indirekte, og i like stor grad på alle sektorer. Dette medlem er uenig i forskyvingen av fokus i den økonomiske politikken i retning av mindre presise virkemidler.

Hvis Norge opplever stagflasjon - en situasjon med høy arbeidsledighet og høy inflasjon samtidig, for eksempel som følge av plutselig sterk økning i prisen på viktige innsatsfaktorer - vil pengepolitikken med nye retningslinjer bidra til å forsterke problemene. Finanspolitisk motkonjunkturpolitikk kan i slike tilfeller mer effektivt hindre høy arbeidsløshet. Må man i en slik krisesituasjon endre valutaforskriften, vil dette redusere troverdigheten til norsk pengepolitikk, med varig høye renter som resultat. Sjøl om dette ikke ser ut til å være en sannsynlig utvikling på kort sikt, mener dette medlem vi bør føre en politikk som kan fungere også i krisetilfeller."

Disse medlemmer vil ikke nå ta til orde for å endre forskriften nå, men vil understreke at Sentralbanken har lagt seg på en snever og lite smidig tolking av mandatet, som har hatt uheldig innvirkning på norsk økonomi.

3.3 Regler for hvem som kan være medlemmer eller vararepresentanter til hovedstyret eller representantskapet

3.3.1 Sammendrag

Regjeringen legger vekt på at medlemmer og vararepresentanter til hovedstyret ikke skal ha en egeninteresse i hva hovedstyrets beslutninger skal gå ut på. De alminnelige habilitetsreglene i forvaltningsloven om inhabilitet ved bl.a. partsinteresse og når det foreligger særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet, gjelder for medlemmer og vararepresentanter til hovedstyret. Hensynet til å unngå egeninteresse har etter Regjeringens oppfatning også vekt utover de tilfeller som rammes av de alminnelige bestemmelsene i forvaltningsloven. Hovedstyrets beslutninger påvirker innføringsevnen til næringslivet generelt og kredittinstitusjonene spesielt. Det er viktig at det er tillit til at hovedstyremedlemmer ikke kan utnytte sitt verv til å skaffe en særlig fordel til seg selv, nærstående eller bedrifter vedkommende er tilknyttet. Blant annet slike betraktninger ligger til grunn for forskriftene som er fastsatt i medhold av sentralbankloven § 6 sjette ledd om at Kongen kan gi forskrifter om hovedstyremedlemmenes forhold til andre kredittinstitusjoner og bedrifter. I utredningen av sentralbankloven i NOU 1983: 39 begrunnet utvalget sitt forslag om en slik forskriftshjemmel slik (s. 343):

"For det første bør visse typer verv og virksomheter ikke tillates av hensyn til de interessekonflikter som kan tenkes å oppstå. Dernest bør loven neppe inneholde absolutte forbud mot visse former for virksomhet. Slike forbud vil kunne bli enten for snevre eller for vidtgående. Utvalget har derfor foreslått at Kongen skal kunne gi forskrifter om styremedlemmenes forhold til andre kredittinstitusjoner og bedrifter, jfr. lovutkastets § 6 sjette ledd."

Det framkom ikke innvendinger mot dette under den videre lovbehandling, jf Ot.prp. nr. 25 (1984-1985) s. 76 og Innst. O. nr. 50 (1984-1985) s. 36.

Forskriftsreguleringen av interessekonflikter synes etter Regjeringens vurdering å ha fungert tilfredsstillende. Adgangen til å fastsette forskrifter har gjort det mulig å gi mer detaljerte og presise regler enn det som vil være hensiktsmessig å fastsette i sentralbankloven. Etter Regjeringens syn er dette en styrke ved den norske reguleringen sammenlignet med reguleringen i sentralbanklovgivningen i Danmark og Sverige. Disse lovene inneholder mer generelle krav om at medlemmene ikke kan ha annen stilling eller oppdrag som gjør dem uskikket til vervet (Sverige) eller at medlemmene må ha den til stillingen fornødne tillit og aktelse (Danmark). Regjeringen går derfor inn for å beholde den gjeldende bestemmelsen om at Kongen kan gi forskrifter om hovedstyremedlemmenes forhold til andre kredittinstitusjoner og bedrifter. Ingen høringsinstanser har hatt innvendinger mot dette.

Regjeringen foreslår å utvide kretsen av "politisk inhabile" i sentralbankloven. Regjeringen legger vekt på at en slik utvidelse vil bidra til å styrke hovedstyret ved å sette klare skiller mellom politikere på Stortinget og politikere og embetsverk i departementene. Forslaget understreker på den måten betydningen av at sentralbanken skal ha en selvstendig funksjon i utøvelsen av pengepolitikken.

Regjeringen legger vekt på at avgrensningen av hvem som ikke kan være med i hovedstyret, ikke blir for vid. Det kan være uheldig om ellers vel kvalifiserte personer som det ikke er reell grunn til å utelukke fra vervet, blir gjort formelt inhabile. Regjeringen foreslår derfor ikke å utelukke nærstående av embetsmenn i departementene. En vil her likevel konkret vurdere eventuell oppnevning av nærstående til embetsmenn ut fra den aktuelle embetsmannens stilling og arbeidsfelt. Derimot anser Regjeringen at ingen medarbeidere i Finansdepartementet eller Statsministerens kontor bør kunne fungere som medlemmer til hovedstyret og heller ikke nærstående av disse.

Regjeringen anser videre at hensynet til selvstendige vurderinger i hovedstyret taler for at bare sentralbanksjefen og visesentralbanksjefen stiller i hovedstyret fra Norges Bank, jf. sentralbankloven § 6 andre ledd om at sentralbanksjefen og visesentralbanksjefen skal være leder og nestleder i hovedstyret.

Andre medarbeidere i Norges Bank bør være utelukket. Det samme gjelder nærstående av medarbeidere i banken, inkludert nærstående av sentralbanksjefen og visesentralbanksjefen.

De hensyn som er anført i forhold til politikere innen de konstitusjonelle styreorganer, har etter Regjeringens oppfatning en viss reell vekt også i forhold til personer med sentral partipolitisk tilknytning. I den svenske sentralbankloven er det tatt inn en bestemmelse som utelukker sentralt ansatte i et politisk parti. Etter Regjeringens syn har imidlertid hensynet til tilliten til sentralbankens beslutninger mest vekt i forhold til personer tilknyttet de konstitusjonelle styreorganer, som er Stortinget og Regjeringen. Det foreslås derfor ikke å inkludere personer som har en sentral partipolitisk tilknytning i kretsen av personer som etter loven ikke kan fungere som medlemmer til hovedstyret.

Regjeringen anser at de foreslåtte endringene i habilitetsreglene bør gjelde på samme måte for vararepresentanter til hovedstyret samt medlemmer og vararepresentanter til representantskapet.

Regjeringen foreslår etter dette at kretsen av personer som ikke kan være medlemmer eller vararepresentanter til hovedstyret utvides fra i dag å omfatte regjeringsmedlemmer, statssekretærer, andre politiske medarbeidere i departementene samt stortingsrepresentanter, til i fremtiden også å omfatte embetsmenn i departementene, medarbeidere i Finansdepartementet og Statsministerens kontor, andre politiske medarbeidere på Stortinget, komitésekretærer på Stortinget samt medarbeidere i Norges Bank. Det foreslås at heller ikke nærstående av slike personer kan fungere som medlemmer eller vararepresentanter til hovedstyret. Nærstående til embetsmenn i departementene skal likevel ikke være utelukket etter forslaget. Nærstående til medarbeidere i Finansdepartementet og Statsministerens kontor, både embetsmenn og andre, skal ikke kunne oppnevnes.

Som nærstående regnes etter forslaget slektninger i rett opp- og nedstigende linje, ektefeller, registrerte partnere, personer som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold og barn av disse. En tilsvarende utvidelse foreslås når det gjelder personer som ikke kan fungere som medlemmer eller vararepresentanter til representantskapet.

Det vises til forslag til endringer i sentralbankloven § 6 femte og sjette ledd og § 7 tredje ledd.

3.3.2 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurdering og forslag til endring av sentralbankloven § 6 femte ledd og nytt sjette ledd samt endring av § 7 tredje ledd og at nåværende § 6 sjette og syvende ledd blir nye syvende og åttende ledd.

3.4 Modernisering av reglene om Norges Banks avdelinger

3.4.1 *Sammendrag*

Regjeringen anser, i tråd med forutsetningene i høringsnotatet, at beslutninger om opprettelse, nedleggelse og organisering av Norges Banks avdelinger i Norge og i utlandet kan følge de alminnelige kompetansereglene i sentralbankloven. Det innebærer at hovedstyret har beslutningsmyndigheten mens representantskapet har kontroll- og budsjettfunksjoner. Regjeringen legger vekt på at det er en fordel ikke å blande funksjonene til hovedstyret og representantskapet. Det vises også til at banken ikke lenger har avdelinger i Norge som omfattes av sentralbankloven § 8.

Regjeringen foreslår etter dette å oppheve bestemmelsene i sentralbankloven om avdelinger i Norge og utlandet. Det foreslås å beholde bestemmelsen om at banken har hovedkontor i Oslo og en bestemmelse om at det kan opprettes kontorer i Norge og utlandet. Det vises til forslagene om endring av sentralbankloven § 8 og konsekvensjusteringer i § 5 tredje ledd og § 9 tredje til femte ledd.

3.4.2 *Komiteen merknader*

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurdering og forslag til endring av sentralbankloven § 8 og konsekvensjusteringer i form av opphevelse av § 5 tredje ledd sjette punktum og endring av nåværende åttende punktum som blir nytt syvende punktum, opphevelse av § 9 tredje og femte ledd samt endring av nåværende § 9 fjerde ledd som blir nytt tredje ledd.

3.5 Representantskapets oppgaver

3.5.1 *Presisere tilsynsoppgavene til å omfatte bankens drift*

3.5.1.1 SAMMENDRAG

Representantskapets kompetanse er angitt i sentralbankloven § 5 tredje ledd. Etter bestemmelsen første punktum fører representantskapet tilsyn med at reglene for bankens virksomhet blir fulgt.

Regjeringen anser at formuleringen av representantskapets oppgaver i sentralbankloven, ikke gir dekkende uttrykk for hva som er og bør være representantskapets funksjon. Representantskapet skal ha en videre tilsynsfunksjon enn den legalitetskontroll som lovens ordlyd direkte gir anvisning på. Regjeringen foreslår derfor at det presiseres i sentralbankloven at representantskapet skal føre tilsyn med bankens drift. Regjeringen er enig med representantskapet i at dette bør reflekteres i den årlige uttalelsen som representantskapet avgir, og foreslår å lovfeste at representantskapet også skal avgi uttalelse om tilsynet med banken.

Det vises til forslag til endring av sentralbankloven § 5 tredje ledd og § 30 andre ledd første punktum.

3.5.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurdering og forslag til endring av sentralbankloven § 5 tredje ledd første og nåværende syvende punktum som blir sjette punktum samt endring av nåværende § 28 andre ledd første punktum som blir § 30 andre ledd første punktum.

3.5.2 *Delegasjon*

3.5.2.1 SAMMENDRAG

Sentralbankloven § 7 fjerde ledd gir regler for representantskapets sammensetning og arbeidsformer og bestemmer at det "kan blant sine medlemmer oppnevne utvalg til å forberede saker for representantskapsbehandling".

Etter Regjeringens vurdering er det ikke nødvendig med særskilte presiseringer i sentralbankloven av at representantskapet kan la sentralbankrevisjonen eller eventuelt utvalg utpekt blant representantskapets medlemmer utføre kontrolloppgaver på sine vegne. Etter Regjeringens vurdering innebærer sentralbankloven både plikt og anledning for representantskapet til å organisere gjennomføringen av sine tilsynsoppgaver på en tjenelig måte. Regjeringen anser heller ikke at det er nødvendig å presisere særskilt i loven at representantskapet innen budsjettkompetansen kan fastsette fullmaktsrammer som hovedstyret kan disponere eller at hovedstyret kan endre budsjettposter ut fra bestemte forhold. Regjeringen anser at det er tilstrekkelig klart at en slik praksis er i samsvar med de gjeldende bestemmelsene om dette i sentralbankloven § 5 tredje ledd.

Det følger uttrykkelig av sentralbankloven § 5 tredje ledd andre punktum at det hører under representantskapets kompetanse å organisere bankens revisjon og å ansette nødvendig personale. Regjeringen anser at det er tilstrekkelig å lovfeste at representantskapet ansetter sentralbankrevisor, slik at det blir klart at det kan overlates til sentralbankrevisor å ansette personale under seg. Regjeringen foreslår en presisering i sentralbankloven § 5 tredje ledd i tråd med dette.

Regjeringen mener at det ikke bør være adgang for representantskapet til å delegerer beslutningskompetanse til underutvalg. Regjeringen legger vekt på at dette i realiteten vil bli egne organer under representantskapet og at hensynet til klare styringsmekanismer tilsier at det bare er ett tilsynsorgan i banken. De hensyn som taler for delegering og som er nevnt i høringsnotatet vil etter Regjeringens syn bli ivarettatt på en ryddigere måte ved å fastsette adgang til å delegerer

re beslutningskompetanse til representantskapets leder i særlige tilfeller.

Regjeringen legger vekt på at Norges Banks representantskap ikke går inn for å åpne for at representantskapet skal kunne treffe avgjørelser på annen måte enn ved møter, og foreslår ikke regler som vil åpne for det. Etter Regjeringens vurdering er ikke dette til hinder for eventuelt å sammenkalle representantskapet til fjernmøte ved hjelp av videokonferanse eller lignende når det gjøres på en måte som reelt erstatter formålet med fysiske møter.

Regjeringen slutter seg til Norges Banks hovedstyres vurdering av at det fortsatt bør kreves at hovedstyret treffer sine avgjørelser i møte, og foreslår ikke regler som vil åpne for det. Det som er sagt om sammenkalling av representantskapet til fjernmøte, gjelder også i forhold til hovedstyret.

Regjeringen foreslår etter dette at representantskapet, når særlig hensyn gjør det ønskelig, skal kunne delegere til lederen for representantskapet å treffe avgjørelse i saker som hører under representantskapet. Regjeringen foreslår videre å lovfeste at representantskapet ansetter sentralbankrevisor, i stedet for "nødvendig personale" til revisjonen. Det vises til forslag til endringer i sentralbankloven § 5 tredje ledd andre punktum og § 7 fjerde ledd.

3.5.2.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurdering og forslag til endring av sentralbankloven § 5 tredje ledd andre punktum og § 7 fjerde ledd nytt første punktum.

3.6 Adgangen for Norges Bank til å yte kreditt

3.6.1 Kreditt til staten

3.6.1.1 SAMMENDRAG

Etter sentralbankloven § 18 kan Norges Bank yte sesongmessig og annen kortsiktig kreditt direkte til staten innenfor særskilte rammer fastsatt av Stortinget. Banken kan i særlige tilfeller yte langsiktig kreditt direkte til staten innenfor særskilte rammer fastsatt av Stortinget. Bankens kjøp av statskasseveksler, statsobligasjoner og andre gjeldsdokumenter utstedt av staten omfattes ikke av disse bestemmelsene.

Regjeringen legger vekt på at et forbud for Norges Bank mot å yte kreditt direkte til staten, kan bidra til å styrke tilliten til Norges Banks utøvelse av pengepolitikken. Regjeringen vil peke på at det i denne sammenhengen er viktig å følge den internasjonale utviklingen i retning av strammere bestemmelser. Et forbud for Norges Bank mot å yte kreditt direkte til staten skal signalisere at sentralbankens oppgave er å utøve pengepolitikk, og at banken ikke har ansvar for å finansiere statlige utgifter.

Norges Bank er gitt en rolle som tilrettelegger/markedspleier i organiseringen av statsgjeldsforvaltningen, noe som bl.a. innebærer kjøp og salg av statspapirer. Dagens praksis med kjøp direkte fra staten for markedspleieformål kan ikke videreføres etter forslaget her. Regjeringen anser ikke at dette vil skape særlige problemer for gjennomføringen av statsgjeldsforvaltningen. Som Norges Banks hovedstyre indikerer i sin høringsuttalelse, kan dette løses ved at Norges Bank gis fullmakt til å handle med statens egne beholdninger av statspapirer. Norges Bank trenger da ikke ha statspapirer i eget navn for å utøve markedspleie. For aktørene i statspapirmarkedet vil ikke dette innebære noen forskjell. I Danmark, der også sentralbanken har operative oppgaver i statsgjeldsforvaltningen, er forholdet til artikkel 101 nr.1 i EF-traktaten løst gjennom en tilsvarende omlegging. Etter Regjeringens vurdering vil ikke en slik omlegging svekke Norges Banks mulighet til å ivareta de gjeldsforvaltningsoppgavene som banken i dag utfører på vegne av Finansdepartementet.

Regjeringen foreslår etter dette å lovfeste at Norges Bank ikke skal kunne yte kreditt direkte til staten. Et slikt forbud vil omfatte direkte lån til staten og kjøp av gjeldsinstrumenter utstedt av staten direkte fra staten. Kjøp av statspapirer i annenhåndsmarkedet omfattes ikke.

Det vises til forslag til endring av sentralbankloven § 18.

3.6.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurdering og forslag til endring av sentralbankloven § 18 første ledd og opphevelse av andre og tredje ledd.

3.6.2 Kreditt til andre enn banker

3.6.2.1 SAMMENDRAG

Etter sentralbankloven § 22 første ledd kan Norges Bank i særlige tilfeller yte lån og andre former for kreditt til andre enn banker. Villkårene for slik kreditt fastsettes av banken. Etter § 22 andre ledd kan innskudd fra andre mottas i særlige tilfeller. Banken fastsetter innskuddsvilkårene.

Regjeringen anser at næringslivslån bør ytes av det alminnelige bankvesen og ikke av sentralbanken. Det vises i den anledning til at alle næringslivslån fra Norges Bank nå er avvirket. Regjeringen legger på samme måte som i høringsnotatet vekt på at sentralbanklån til næringslivet kan komme i konflikt med sentralbankens pengepolitiske oppgaver gjennom sentralbankens rolle som bankenes bank. Gjennom denne rollen har sentralbanken også viktige oppgaver i forhold til å bevare finansiell stabilitet. Denne sammenhengen taler for at Norges Bank fortsatt bør kunne yte kreditt til andre foretak i finansiell sektor i tilfeller der det er nødvendig for å hindre eller begrense

finanskriser, bl.a. i form av svekket finansiell infrastruktur eller tilbud av finansielle tjenester. Regjeringens foreslår ikke å lovfeste spesifikke begrensninger ut fra formålet med slik kreditt. Regjeringen anser at det er mest hensiktsmessig å beholde vilkåret om "særlige tilfeller". Forutsetningen er likevel, slik Norges Banks hovedstyre påpeker, at adgangen skal praktiseres restriktivt til forhold av betydning for den finansielle stabilitet.

Regjeringen foreslår etter dette å regulere adgangen for Norges Bank til å yte kreditt til andre enn banker ved å fastsette at banken i særlige tilfeller skal kunne yte lån og andre former for kreditt til andre foretak i finansiell sektor enn banker. Det vises til vedlagte forslag til endring av sentralbankloven § 22 første ledd med en lovteknisk tilpasning i andre ledd.

3.6.2.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurdering og forslag til endring av sentralbankloven § 22 første og andre ledd.

3.7 Forskrifter om plassering av valutareservene

3.7.1 Sammendrag

Etter sentralbankloven § 24 skal banken plassere de offisielle valutareserver slik at de tjener den valutapolitikk som er fastlagt. Kongen kan gi forskrifter om plasseringen av de offisielle reserver.

Regjeringen legger vekt på gjeldende praksis med at Norges Bank fastsetter retningslinjer for plassering av valutareservene, fungerer tilfredsstillende og på at det faktiske systemet for fastsetting av retningslinjer for plassering av valutareservene bør samsvare med lovens system. Regjeringen legger videre vekt på at større endringer i retningslinjene vil være "vedtak av særlig viktighet" som må forelegges departementet etter sentralbankloven § 2 andre ledd før de fastsettes. Regjeringen anser at det ikke bør innføres en særskilt foreleggelsesplikt for vedtak om endringer av retningslinjene for plassering av valutareservene.

Regjeringen foreslår etter dette å oppheve adgangen for Kongen til å gi forskrifter om plasseringen av de offisielle valutareserver. Det vises til forslag om å oppheve sentralbankloven § 24 første ledd tredje punktum.

3.7.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, slutter seg til Regjeringens vurdering og forslag til opphevelse av sentralbankloven § 24 første ledd tredje punktum.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil gå mot å oppheve loven § 24 første ledd tredje

punktum. Dette medlem mener det er viktig at det er et klart folkevalgt ansvar for den investeringsstrategi som velges for så store verdier som valutareservene representerer. Dette medlem vil vise til de store tap som nå kan konstateres i aksjemarkedet, og at den maksimale aksjeandelen av valutareserve-nes langsiktige del i denne situasjonen høsten 2002 ble hevet fra 20 pst. til 40 pst. Dette medlem anser at denne beslutning om å øke risikoeksponeringen ikke burde vært bifalt av Finansdepartementet.

4. PENGE- OG KREDITTREGULERINGER

4.1 Sammendrag

4.1.1 Bakgrunn og oversikt

Gjennom store deler av etterkrigstiden hadde penge- og kredittpolitikken en sentral plass i styringen av samlet etterspørsel og som ledd i nærings- og distriktpolitikken. Bankkriseutvalget (jf. NOU 1992:30) oppsummerte målene for penge- og kredittpolitikken under reguleringsperioden i tre punkter:

1. Opprettholde en kontrollert renteutvikling.
2. Sørge for en balansert kreditttilgang, altså hindre at kredittinstitusjonenes utlån vokste for sterkt.
3. Kanalisere kreditten til de ønskede realøkonomiske sektorer.

Den detaljerte utformingen av reguleringene endret seg over tid. En sentral oppgave for myndighetene i store deler av reguleringsperioden var å holde igjen på utlånsøkningen fra bankene og finansieringsselskapene. Dette må bl.a. ses i sammenheng med den lavrentepolitikken som ble ført.

Kredittmarkedet var således gjenstand for detaljert rente- og mengderegulering.

Generelt ble reguleringssystemet satt under økende press i 1970-årene. Den økte inflasjonen, kombinert med en økning av marginalskatten på lønnstakernes nettoinntekt, førte til et kraftig fall i lånekostnadene etter skatt som igjen bidro til å øke kredittetterspørselen. Som en følge av bl.a. lavrentepolitikken vokste det parallelt med denne utviklingen fram et uregulert kredittmarked. Dette markedet vokste dels fram på siden av, men også i tilknytning til, de ordinære kredittinstitusjonene. Videre fant det sted økt kredittgivning over landegrensene og en fremvekst av et mer effektivt internasjonalt pengeomarked. Endelig medførte den teknologiske utviklingen at kostnadene ved betalingstransaksjoner ble redusert, og at de kunne skje i et stadig raskere tempo.

Dereguleringen av kredittmarkedet skjedde gradvis over en årrekke. I 1988 var omtrent alle gjenværende reguleringer tatt bort. Det vises til NOU 1989:1

Penger og kreditt i en omstillingstid og St.meld. nr. 39 (1993-1994) "Bankkrisen og utviklingen i den norske banknæringen", for en nærmere beskrivelse av bruken og utviklingen av kredittreguleringene. Penge- og kredittreguleringer har siden 1987 ikke utgjort en aktiv del av virkemiddelbruken i pengepolitikken

I medhold av lov 25. juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene (penge- og kredittreguleringsloven) kan det settes krav til finansinstitusjonenes likviditets-, deknings- og tilleggsreserver. Videre kan det i medhold av loven fastsettes plasseringsplikt, utlånsregulering, regulering av garantiomfang og normering av rentesatser. Loven inneholder også bestemmelser om finansinstitusjonenes plikt til å rapportere om sin virksomhet til de kontrollerende myndigheter.

4.1.2 Reservekrav

Bestemmelsene i penge- og kredittreguleringsloven §§ 7 og 8 om reservekrav må etter sin intensjon skilles fra bestemmelsene §§ 4 til 6 om bankenes likviditetskrav, som regulerer bankenes minste beholdning av likvide midler i forhold til bankens skyldnader (jf. forretningsbankloven § 22 og sparebankloven § 27). Mens reservekrav kan anses som mulige pengepolitiske instrumenter, er likviditetskrav begrunnet ut fra likviditets- og soliditetshensyn.

Banklovkommisjonen har i NOU 2001:23 Finansforetakenes virksomhet kapittel 7 foreslått regler om likviditet og likviditetsstyring i finansforetak. Banklovkommisjonen uttaler bl.a. i punkt 7.6 i utredningen:

"Norges Banks rolle som "lender of last resort" utgjør den siste linje i likviditetsvernet for norsk finansiell sektor og er derfor nær knyttet til de systemene som bygges opp for å begrense finansforetakenes likviditetsrisiko. Det bør derfor være et nært samarbeid mellom Kredittilsynet og Norges Bank på dette området. Myndigheten til å gripe inn overfor enkeltforetaks manglende håndtering av sin likviditetsrisiko bør fortsatt ligge i Kredittilsynet."

Banklovkommisjonen foreslår kvalitative krav og en adgang for Kongen til å fastsette kvantitative likviditetskrav. Utredningen er for tiden til behandling i Finansdepartementet. Regjeringen vil i den forbindelse vurdere kvantitative likviditetskrav, jf. penge- og kredittreguleringsloven §§ 4-6.

Regjeringen viser til at Norges Bank i høringsuttalelsen fra 1997 påpeker at det er gitt en tilsvarende bestemmelse i Maastricht-traktaten for Den europeiske sentralbanken. Det er også fastsatt en slik adgang etter den svenske sentralbankloven. Reservekrav anvendes ikke som virkemiddel i pengepolitikken i Norge i dag og det er heller ikke vanlig i andre land. Reservekrav anvendes bl.a. ikke av den europeiske

eller svenske sentralbanken. Regjeringen har merket seg at Norges Bank likevel anser det som hensiktsmessig å ha en bestemmelse om reservekrav i beredskap. Regjeringen anser likevel at de konsekvenser bruk av reservekrav kan få og usikkerhet om dette, tilsier lovbehandling før reservekrav eventuelt tas i bruk som pengepolitisk virkemiddel. I motsetning til pengepolitisk styring ved rentesetting, vil et reservekrav som avgrenses til banker mv. bære preg av kredittregulering. En må kunne anta at ensidig nedbremsing av bankenes utlånsvekst vil ramme visse anvendelser sterkere enn andre, for eksempel boliglån og usikrede lån til små bedrifter. Det vises til at flere høringsinstanser går mot å videreføre et lovgrunnlag for anvendelse av reservekrav.

Regjeringen foreslår etter dette ikke å videreføre en adgang for Norges Bank til å pålegge bankene reservekrav.

4.1.3 Plasseringsplikt

Regjeringen anser ikke lenger plasseringsplikten som et aktuelt virkemiddel i penge- og kredittpolitikken, og foreslår derfor å oppheve bestemmelsen om plasseringsplikt.

4.1.4 Direkte regulering av utlån og garantier

Regjeringen anser ikke lenger direkte regulering av utlån og garantier som et egnet penge- og kredittpolitisk virkemiddel, og foreslår å fjerne adgangen til direkte regulering av utlån og garantier i penge- og kredittreguleringsloven § 12 og å oppheve sentralbankloven § 19 andre ledd andre og tredje punktum.

4.1.5 Renteregulering

Etter penge- og kredittreguleringsloven § 14 første ledd kan Kongen, uansett om lånet ytes eller formidles av en som driver virksomhet som går inn under lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner, utferdige forskrifter om høyeste rente og provisjon for de forskjellige typer av utlån. I det enkelte tilfelle kan det gjøres unntak fra forskriftene. Likeledes kan Kongen fastsette at slike rente- og provisjonssatser ikke kan endres uten etter samtykke fra Norges Bank. Etter andre ledd får paragrafen ikke anvendelse på rente og provisjon fastsatt etter regler gitt i eller med hjemmel i annen lov.

Kvantitative restriksjoner i det innenlandske kredittmarked har sine klare begrensninger i en situasjon med full frihet til grenseoverskridende kapitaltransaksjoner. Dersom det skulle vise seg at monopolmakt i finansnæringen gir opphav til urimelig høye renter, legger en til grunn at en slik situasjon ville bli håndtert med et konkurransepolitisk utgangspunkt. I den grad det er behov for renteregulering i en krisesituasjon som krig e.l., legger en til grunn at lov om pristiltak kan hjemle slik regulering.

Regjeringen foreslår derfor å fjerne adgangen til å gi forskrifter om høyeste tillatte rente- og provisjonssetninger i penge- og kredittreguleringsloven § 14.

4.1.6 Emisjonskontroll

4.1.6.1 GJELDENE RETT

Etter penge- og kredittreguleringsloven § 15 kan Kongen ved forskrift bestemme at lån mot utstedelse av ihendehaverobligasjoner eller obligasjoner registrert i Verdipapirsentralen, eller lån som ellers gis av flere långivere sammen, ikke skal kunne tas opp uten etter samtykke fra Kongen.

Forskriften om emisjonskurs og meldeplikt ved utstedelse av obligasjoner ble fastsatt i desember 1996 og erstattet ved fastsettelsen den tidligere emisjonsforskriften fra 1989 som også inneholdt et forbud mot utstedelse av obligasjoner til underkurs. Spørsmålet om å oppheve forbudet mot utstedelse av obligasjoner til underkurs ble vurdert da en fastsatte nåværende forskrift. Departementet kom til at det var behov for å videreføre forbudet inntil nye skatteregler for obligasjoner var kommet på plass.

Departementet sendte forslag om endringer i reglene for obligasjonsbeskatningen på høring 9. juli 2001 med frist for merknader 22. september 2001. Forslaget er for tiden til behandling i departementet. Regjeringen anser fortsatt at det er behov for å videreføre forbudet mot utstedelse av obligasjoner til underkurs inntil nye skatteregler for obligasjoner er på plass. Regjeringen går etter dette inn for å utsette opphevelsen av penge- og kredittreguleringsloven § 15, som er lovgrunnlaget for forbudet mot utstedelse av obligasjoner til underkurs, inntil nye regler for beskatning av obligasjoner er på plass. Det vises til det vedlagte lovforslaget romertall V om ikrafttredelse.

Regjeringen går ikke inn for særskilt regulering som kun skal ha til formål å definere et skille mellom korte og lange obligasjonslån (sertifikater og obligasjoner) til hjelp ved utarbeidelse av offisiell statistikk.

4.1.7 Institusjonelle forhold

Regjeringen legger til grunn at en opphevelse av penge- og kredittreguleringsloven ikke vil innebære en endring i den etablerte praksis som er utviklet over tid for Regjeringens redegjørelse for Stortinget om penge- og kredittforhold. Regjeringen anser det derfor ikke nødvendig å videreføre informasjonsplikten i penge- og kredittreguleringsloven § 2.

Ved en opphevelse av penge- og kredittreguleringsloven antar Regjeringen at behovet for bestemmelsen i penge- og kredittreguleringsloven § 3 om at Norges Bank skal ha anledning til å uttale seg før Kongen treffer bestemmelse i medhold av penge- og

kredittreguleringsloven, vil falle bort. Regjeringen foreslår derfor å oppheve også denne bestemmelsen.

4.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurderinger og forslag til opphevelse av penge- og kredittreguleringsloven, sentralbankloven § 19 andre ledd andre og tredje punktum og finansieringsvirksomhetsloven § 2-13 andre punktum. Komiteen slutter seg til at de enkelte bestemmelser i penge- og kredittreguleringsloven kan oppheves til ulik tid nedenfor under punkt 11.2.

5. VALUTAREGULERINGER

5.1 Sammendrag

5.1.1 Direkte regulering av valutaomsetning og valutakursen mv.

Regjeringen anser det ikke som aktuelt å fastsette valutareguleringer i medhold av valutareguleringsloven §§ 2, 3 og 5 i en normalsituasjon. Det anses heller ikke som aktuelt å regulere valutakursen direkte. Det vises til at ingen høringsinstanser hadde innvendinger mot forslaget i høringsnotatet om å oppheve disse bestemmelsene. Det kan være nødvendig å innføre tilsvarende valutareguleringer i en krisesituasjon. Forslag til en slik særskilt beredskapsbestemmelse er nærmere omtalt i kapittel 7 om beredskaps tiltak i krisesituasjoner.

Regjeringen foreslår etter dette å oppheve bestemmelsene som gir hjemmel for direkte regulering av valutaomsetning og valutakursen, jf. valutareguleringsloven § 1 siste ledd, § 2, § 3 og § 5.

5.1.2 Valutaposisjonsregulering

Regjeringen mener at finansinstitusjonenes valutarisiko bør reguleres i eller i medhold av finanslovgivningen, herunder eventuelt innen rammen av kapitaldekningsregelverket. Regjeringen mener at det er forsvarlig å oppheve valutaposisjonsreguleringen i valutareguleringsforskriften og lovgrunnlaget for denne reguleringen. Ingen høringsinstanser har hatt innvendinger mot departementets foreløpige vurdering av dette i høringsnotatet fra 2003.

Regjeringen foreslår etter dette ikke å videreføre lovgrunnlaget i valutareguleringsloven § 1 for valutaposisjonsreguleringen etter opphevelsen av valutareguleringsloven. Det vises til forslaget om å oppheve valutareguleringsloven.

5.1.3 Avgift på valutaomsetning

Høy grad av kapitalmobilitet muliggjør kapitalbevegelser som kan gi opphav til betydelige svingninger i eller justeringer av valutakursen, og medvirke til finanskriser. Dette var bakgrunnen for at den

amerikanske økonomen James Tobin i 1978 foreslo å bruke en generell avgift på alle valutatransaksjoner til å regulere kapitalstrømmer. Herav følger betegnelsen Tobin-avgift.

En Tobin-avgift vil kunne redusere sannsynligheten for finanskriser i situasjoner hvor det ikke er fundamentale årsaker til slike kapitalbevegelser. Avgiften vil imidlertid først og fremst virke stabiliserende ved forventninger om mindre svingninger i valutamarkedene. I situasjoner med press på valutakurser ut fra fundamentale forhold vil det trolig kreve en svært høy avgift på valutahandel for at den skal ha vesentlig innvirkning på kapitalbevegelsene.

Skal en avgift på valutahandel bidra til å redusere svingningene i valutamarkedet, må den innføres internasjonalt, og dekke alle former for valutatransaksjoner. Avgiften vil kunne påvirke kapitalmarkedenes virkemåte, bl.a. gjennom å øke transaksjonskostnadene. Verdien for aktørene ved å omgå en slik avgift vil imidlertid være betydelig. Det vil derfor være motiver for å flytte valutahandel til land som ikke er omfattet av avgiften eller til markeds plasser utenfor det offisielle finansmarkedet.

En avgift på omsetning av valuta anses ikke som et egnet eller ønskelig virkemiddel å innføre for Norge på ensidig basis. En slik avgift vil også kunne være i strid med EØS-avtalen og våre internasjonale forpliktelser om betalingsoverføringer, tjenestetransaksjoner, kapitalbevegelser og valutakursordninger.

En slik avgift vil imidlertid kunne bli aktuell dersom store og toneangivende land i internasjonal økonomi skulle innføre en tilsvarende avgift. Dersom dette skulle skje, deler Regjeringen oppfatningen til flertallet i Norges Banks hovedstyre om at en slik avgift i så tilfelle bør innføres ved særskilt lov. Regjeringen ser således ikke behov for en slik særskilt hjemmel i sentralbankloven, jf. § 28 i høringsnotatet. Regjeringen vil for øvrig vise til at forslaget til ny § 29 i høringsnotatet gir hjemmel til bruk av valutaavgifter i beredskaps- og krisesituasjoner.

5.1.4 Valutamegling

I høringsrunden 2003 viser Norges Banks hovedstyre til at megling av valutapotransaksjoner har vært uregulert siden november 1998 og at annen meglingsvirksomhet reguleres av verdipapirhandelloven. Norges Bank ser derfor ikke behov for å videreføre hjemmel for regulering av valutamegling.

Forskrift 25. mars 1983 nr. 732 om valutameglervirksomhet ble opphevet i november 1998. Som nevnt av Norges Bank reguleres annen valutameglervirksomhet enn megling av valutapotkontrakter i verdipapirhandelloven. Departementet har siden opphevelsen av valutameglingsforskriften ikke registrert noe behov for særskilt regulering av valutameg-

lere. Regjeringen anser ut fra denne erfaringen at det ikke er behov for å videreføre et særskilt lovgrunnlag for regulering av valutameglingsvirksomhet.

Regjeringen foreslår etter dette ikke å videreføre lovgrunnlaget i valutareguleringsloven § 1 andre ledd for å fastsette at mellommannsvirksomhet ved omsetning av valuta krever tillatelse etter opphevelsen av valutareguleringsloven. Det vises til forslaget om å oppheve valutareguleringsloven.

5.1.5 Forretningsmessig omsetning av valuta - frittstående vekslingskontorer

Etter Regjeringens vurdering skal bare banker og finansieringsforetak, samt utenlandske foretak som har rett til å drive finansieringsvirksomhet her i riket, kunne drive omsetning av valuta. Forslaget innebærer en viss utvidelse i forhold til gjeldende rett, ved at også finansieringsforetak vil kunne drive slik virksomhet. Det foreslås imidlertid ikke å åpne for såkalte frittstående vekslingskontorer, dvs. valutaveksling utført av foretak som ikke er underlagt den alminnelige finansinstitusjonslovgivning. Etter Regjeringens syn innebærer forslaget en hensiktsmessig avveining av hensynet til å hindre hvitvasking av utbytte av straffbare handlinger på den ene side, og hensynet til økt konkurranse og tilgjengelighet av slike tjenester på den annen side.

Etter Regjeringens syn bør all valutavekslingsvirksomhet omfattes, uavhengig av om virksomheten kan betegnes som forretningsmessig eller ikke. I virksomhetsbegrepet ligger imidlertid den avgrensning at det må dreie seg om tjenester som ytes på forholdsvis regelmessig basis i forhold til andre.

Regjeringen foreslår at det skal kunne gjøres unntak fra konsesjonsplikten i forskrift eller ved enkeltvedtak. Dispensasjonsadgangen vil kunne være aktuell å benytte i forhold til virksomhet av ubetydelig omfang. For virksomhet som omfattes av konsesjonsplikten vil finansieringsvirksomhetslovens bestemmelser i utgangspunktet gjelde fullt ut. I høringsnotatet ble det foreslått en hjemmel til å gjøre unntak fra en rekke lovbestemmelser for foretak som bare driver valutavirksomhet, herunder eierbegrensningsreglene og kapitalkrav mv. Regjeringen vil imidlertid ikke foreslå en slik dispensasjonshjemmel. Det vises særlig til at eierbegrensningsreglene er foreslått erstattet med eierkontrollregler, som bl.a. har til formål å sikre egnede eiere av finansinstitusjoner, jf. Ot.prp. nr. 50 (2002-2003). Etter Regjeringens syn bør også finansieringsforetak som bare yter valutavirksomhet, være omfattet av eierkontrollreglene, bl.a. med tanke på den fare det ligger i at slike foretak skal kunne benyttes i hvitvaskingsoperasjoner. Videre bør slike foretak være underlagt kapitalkrav mv. Det vises til at kapitalkravene åpner for at det kan settes lavere kapitalkrav til foretak som bare

ytter et begrenset tjenestetilbud. Foretakene vil også underlegges løpende kapitalkrav på lik linje med andre finansieringsforetak.

Regjeringen foreslår å oppheve særreglene for valutakommisjonærer og valutamegling. Ingen høringsinstanser har gått i mot forslaget.

5.1.6 Betalingsformidling med utlandet

Etter Regjeringens vurdering skal bare banker og finansieringsforetak, samt utenlandske foretak som har rett til å drive finansieringsvirksomhet her i riket, kunne drive betalingsformidling med utlandet. På samme måte som forslaget om valutaveksling, vil dette innebære en viss utvidelse i forhold til gjeldende rett, ved at også finansieringsforetak skal kunne drive slik virksomhet. Etter Regjeringens syn innebærer forslaget en hensiktsmessig avveining av hensynet til å hindre hvitvasking og terrorfinansiering, og hensynet til økt konkurranse og tilgjengelighet av slike tjenester på den annen side.

Det oppstår særlige spørsmål i forhold til å definere området for konsesjonsplikten, dvs. hva som skal regnes som konsesjonspliktig betalingsformidling. I høringsnotatet benyttes begrepet "betalingsformidling med utlandet" i lovteksten, men det presiseres i omtalen at begrepet skal tolkes vidt til å omfatte enhver overføring av betalingsmidler over landegrensene, uavhengig av om formålet med overføringen er betaling for en vare eller tjeneste. Videre skal begrepet omfatte fysisk forsendelse av kontanter. Regjeringen opprettholder denne vurderingen, men vil foreslå en legaldefinisjon av begrepet i lovteksten.

Etter forslaget vil både tradisjonelle betalingsoppdrag, hawalavirksomhet og fysisk forsendelse av kontanter omfattes. Et annet spørsmål knytter seg til hva som menes med "forretningsmessig" betalingsformidling. Etter gjeldende rett avgrenses reguleringen til "erhvervsmessig betalingsformidling med utlandet på vegne av allmennheten", jf. valutaforskriften kapittel 4. Virksomhet som har gått med underskudd og som er ideelt begrunnet har også blitt regnet som "erhvervsmessig" virksomhet. Etter en fornyet vurdering har Regjeringen kommet til at det neppe er behov for å begrense konsesjonsplikten til "forretningsmessig" betalingsformidling. Formålet bak konsesjonsplikten er å regulere betalingsoverføringer som utføres på vegne av andre, uavhengig av om virksomheten kan betegnes som "forretningsmessig" eller ikke. Det foreslås derfor å erstatte kravet til "forretningsmessig" betalingsformidling til "virksomhet som består i" betalingsformidling med utlandet. Virksomhetsbegrepet skal tolkes vidt, men vil neppe omfatte betalingsformidling som bare skjer ved enkeltstående tilfeller.

I likhet med det som foreslås for valutavekslingsvirksomhet, foreslår Regjeringen en hjemmel til å gjøre unntak fra konsesjonsplikten ved enkeltvedtak eller forskrift. Etter Regjeringens foreløpige vurdering vil det bl.a. kunne være aktuelt å gi en forskrift som unntar foretak som driver postformidling (aktuelt for bl.a. Posten og DHL) fra konsesjonsplikt ved betalingsformidling, forutsatt at hensynene bak konsesjonsplikten vil kunne ivaretas på annen betryggende måte. Dette er imidlertid spørsmål som eventuelt må utredes nærmere.

Når det gjelder den nærmere reguleringen av konsesjonspliktig virksomhet foreslås ikke en lov hjemmel til å gjøre unntak fra eierkontrollreglene og kapitalkrav mv. for foretak som omfattes av konsesjonsplikten.

Kredittilsynet vil kunne pålegge stans av ulovlig betalingsformidlingsvirksomhet, jf. kredittilsynsloven § 4a. For ordens skyld presiseres at foretak som driver ulovlig ikke vil være underlagt tilsyn, jf. også uttalelser i Ot.prp. nr. 65 (1997-1998) s. 8.

5.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurderinger og forslag til opphevelse av valutareguleringsloven, endring av finansieringsvirksomhetsloven § 3-16 første og andre ledd samt nytt kapittel 4a i finansieringsvirksomhetsloven. Komiteen slutter seg til at de enkelte bestemmelser i valutareguleringsloven kan oppheves til ulik tid nedenfor under punkt 11.2.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet går imot Regjeringens forslag om at bestemmelsen i valutareguleringsloven § 6 ikke skal videreføres. Disse medlemmer støtter forslaget i høringsnotatet fra 1996 der det foreslås en ny § 29 i sentralbankloven om at Kongen kan fastsette at det skal svares en avgift til Norges Bank når noen omsetter utenlandsk valuta eller når det foretas overføringer i norske kroner til eller fra en utlendings bankkonto. Det samme skal etter forslaget gjelde for inn- og utgående oppgjørsbetalinger og avregningsforretninger mellom Norge og utlandet. Disse medlemmer anser ikke en avgift på omsetning av valuta som et egnet eller ønskelig virkemiddel å innføre for Norge på ensidig basis. Det understrekes derfor at dette virkemiddelet bare skal anvendes dersom en slik avgift innføres internasjonalt. På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer forslag om at følgende bestemmelse tas inn i sentralbankloven:

"Departementet kan bestemme at det skal svares en avgift til staten når noen omsetter utenlandsk valuta eller når det foretas overføringer i norske kroner til eller fra en utlendings bankkonto. Det samme gjelder for inn- og utgående oppgjørsbetalinger og avreg-

ningsforretninger mellom Norge og utlandet. En slik avgift skal bare innføres som del av en internasjonal avtale der store, toneangivende land deltar."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til den internasjonale debatten om innføring av en egen avgift på valuta-transaksjoner, også kalt Tobin-avgift, eller valuta-avgift. Disse medlemmer mener en slik avgift vil le bidratt til å hindre spekulasjon og virke stabiliserende på valutamarkedene. Mange land har tatt til orde for en slik avgift, blant dem Frankrike og Canada. Disse medlemmer etterlyser en vilje fra Den norske regjering til å reise spørsmålet internasjonalt, og registrerer at det er en betydelig forskjell på regjeringen Bondevik I og den sittende i synet på slike tiltak. Disse medlemmer mener at når det blir aktuelt å innføre en slik avgift vil det naturlige være å hjemle dette i egen lov, og ikke i valutareguleringsloven, og vil derfor støtte opphevelse av loven.

6. BEREDSKAPSTILTAK I KRISE-SITUASJONER

6.1 Sammendrag

Beredskapsloven av 15. desember 1950 nr. 7 gir neppe adgang til å kreve tvangsavståelse av penger. Rett til erstatning ved tvangsavståelse følger av Grunnloven § 105. Regjeringen antar at det likevel neppe helt kan utelukkes at det kan oppstå situasjoner der tvangsavståelse uten erstatning kan være rettmessig ut fra nødrettsprinsipper.

Regjeringen viser til at internasjonale forpliktelser Norge er bundet av setter grenser for anvendelsen av beskyttelsestiltak i krisesituasjoner og mener dette bør reflekteres i en beredskapsbestemmelse.

Regjeringen legger vekt på at det er vanskelig å forutsi hva slags tiltak som vil fremstå som mest aktuelle i en krisesituasjon, og mener dette taler for ikke å fastsette konkrete begrensninger på de beskyttelsestiltak som kan fastsettes i medhold av beredskapsbestemmelsen.

Regjeringen foreslår at det tas inn en beredskapsbestemmelse i sentralbankloven om at Kongen kan innføre nødvendige beskyttelsestiltak i form av penge-, kreditt- eller valutareguleringer eller lignende tiltak ved kapitalbevegelser til og fra utlandet som kan føre til store betalingsbalanseproblemer eller vesentlige forstyrrelser i kapitalmarkedene.

Det vises til forslaget til ny § 28 i sentralbankloven.

6.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til sentralbankloven ny § 28.

7. OPPLYSNINGSPLIKT OG TAUSHETSPLIKT

7.1 Opplysningsplikt

7.1.1 Sammendrag

Norges Bank innhenter i dag en rekke opplysninger i medhold av valutareguleringsloven og penge- og kredittreguleringsloven. I høringsnotatet ble det foreslått en bestemmelse om opplysningsplikt som skal erstatte og i visse henseender utvide lovgrunnlaget for opplysningsplikt. Det ble foreslått en bestemmelse om vid adgang til å kreve opplysninger av foretak mv. som driver finansiell tjenesteyting og en bestemmelse om adgang til å kreve opplysninger av enhver om egne og kunders valutaforhold. Opplysninger fra finansinstitusjoner mv. er viktige for å støtte utførelsen av Norges Banks oppgaver etter sentralbankloven. Opplysninger om valutaforhold tjener primært til bekjempelse av kriminalitet, herunder skatte- og avgiftsunndragelser.

Valutareguleringsloven er lovgrunnlag for bankenes rapportering til Norges Bank av sine kunders valutatransaksjoner gjennom det elektroniske BRAVO-systemet (Bank Rapport Valuta Oppgave). Valutareguleringsloven er også lovgrunnlag for de gjeldende bestemmelsene i valutareguleringsforskriften kapittel 10 om meldeplikt for inn- og utførsel av sedler og mynt. Melding skal etter bestemmelsene gis til tollvesenet ved reiser og til Norges Bank ved postforsendelse mv. Disse rapporterings- og meldepliktene tjener primært til forebyggelse og avdekking av kriminalitet, inkludert skatte- og avgiftsunndragelser. Norges Bank vurderer ikke denne informasjonsinnhenting som nødvendig for å ivareta sine sentralbankoppgaver. Dette er bakgrunnen for at banken har besluttet å avvikle BRAVO-systemet fra 2005. Samtidig er det satt i gang et prosjekt for å erstatte BRAVO-systemet med et system for innrapportering til tollvesenet. Det er også lagt opp til at alle meldinger om inn- og utførsel av sedler og mynt skal skje til tollvesenet.

Etter Regjeringens syn bør lovgrunnlaget for rapporterings- og meldeplikt til kontroll- og etterforskningsformål som nevnt fastsettes i et eget regelverk utenfor sentralbanklovgivningen. Regjeringen legger opp til å komme tilbake med et slikt lovforslag. Etter Regjeringens vurdering vil Norges Banks behov for opplysninger for å ivareta sin oppgave som rådgivende organ for valutapolitikken, kunne dekkes gjennom tilgang til den rapportering som skal skje til tollvesenet og til statistikkopplysninger innhentet i medhold av statistikkloven. Etter Regjeringens oppfatning er det da ikke nødvendig å videreføre et særskilt lovgrunnlag for opplysningsplikt til Norges Bank om valutaforhold.

Norges Bank har behov for opplysninger fra hele finanssektoren for å ivareta sine oppgaver som utøvende og rådgivende organ for penge-, kreditt- og valutapolitikken, med å fremme et effektivt betalings-system og med å bidra til finansiell stabilitet. Norges Bank krever i dag, etter avtale med Kredittilsynet, inn opplysninger fra foretak under tilsyn i medhold av kredittsinsloven. Dette gjelder bl.a. regnskapsopplysninger. Opplysningene brukes av Norges Bank til utarbeidelse av egen statistikk og offisiell statistikk i forståelse med Statistisk sentralbyrå. Banken bruker videre opplysningen til forskning og analyser av finansiell stabilitet. Opplysningene brukes av Kredittilsynet i tilsynsarbeidet. Norges Bank henter også inn opplysninger på frivillig basis fra foretak som ikke er under tilsyn av Kredittilsynet. Norges Bank henter i medhold av penge- og kredittreguleringsloven inn opplysninger om rentesatser som finansinstitusjonene benytter.

Regjeringen anser at det bør fastsettes et eget og samlet lovgrunnlag for Norges Banks innhenting av opplysninger fra foretak i finansiell sektor. Regjeringen foreslår en ny bestemmelse i sentralbankloven som skal dekke Norges Banks behov for opplysninger for å ivareta sine oppgaver. Lovgrunnlaget bør etter Regjeringens syn også dekke innhenting av opplysninger til utarbeidelse av offisiell statistikk i sin alminnelighet og opplysninger til bruk i Kredittilsynets tilsynsarbeid. Det kan bidra til å lette foretakenes samlede rapporteringsbyrde gjennom samordning av opplysningsplikter.

Norges Bank henter i medhold av penge- og kredittreguleringsloven inn opplysninger om utstedelser av ihendehaverobligasjoner mv. Meldeplikten tjener primært skattekontrollhensyn i forbindelse med forbudet mot utstedelse av obligasjoner til underkurs. Etter Regjeringens vurdering kan meldeplikten og lovgrunnlaget for den fjernes, når nye skatteregler er på plass som legger til rette for å fjerne forbudet mot utstedelse av obligasjoner til underkurs. Tilfredsstillende emisjonsstatistikk vil kunne utarbeides på grunnlag av data fra Oslo Børs eller innhentet av Statistisk sentralbyrå.

Regjeringen foreslår etter dette en ny bestemmelse om opplysningsplikt i sentralbankloven, jf. lovforslaget III ny § 27.

I tiden før et nytt lovgrunnlag for opplysningsplikt til tollvesenet og inntil det nye systemet som skal erstatte BRAVO-systemet i Norges Bank er på plass, er det nødvendig å beholde det gjeldende lovgrunnlaget for denne rapporteringen. Det samme gjelder lovgrunnlaget for meldeplikt ved inn- og utførsel av sedler og mynt. Det er også nødvendig å videreføre lovgrunnlaget for meldeplikt ved utstedelse av ihendehaverobligasjoner mv. Regjeringen foreslår derfor at de enkelte bestemmelsene i valutaregule-

ringsloven og penge- og kredittreguleringsloven skal kunne oppheves til ulik tid. Det vises i denne sammenheng til lovforslaget romertall V tredje punktum om ikrafttredelse.

7.1.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til sentralbankloven ny § 27 samt at nåværende § 27 blir ny § 29. Komiteen viser til brev 26. mai 2003 fra finansministeren. Finansdepartementet slutter seg i brevet til en vurdering fra Norges Bank om å utvide virkeområdet for lovforslaget § 27, slik at Norges Bank kan innhente nødvendige opplysninger fra aktører også utenfor finansiell sektor. Komiteen slutter seg til denne vurderingen og fremmer følgende forslag:

"Sentralbankloven § 27 første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Kongen kan videre bestemme at andre institusjoner, foretak og privatpersoner som er aktører i verdipapirmarkedet, driver betalingsformidling eller yter tjenester mot finansiell sektor skal pålegges slik opplysningsplikt."

Komiteen slutter seg til at de enkelte bestemmelsene i valutareguleringsloven og penge- og kredittreguleringsloven skal kunne oppheves til ulik tid nedenfor under punkt 11.2.

7.2 Taushetsplikt

7.2.1 Sammendrag

Etter sentralbankloven § 12 har enhver som utfører tjeneste eller arbeid for banken, plikt til å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om bankens eller andres forretningsmessige forhold eller om noens personlige forhold. Taushetsplikten gjelder ikke overfor Kredittilsynet, eller overfor ØKOKRIM ved oversendelse av opplysninger i henhold til § 2-17 i finansieringsvirksomhetsloven om tiltak mot hvitvasking av penger.

Etter sentralbankloven § 12 tredje ledd, jf. forvaltningsloven § 13 b nr 4, er taushetsplikten ikke til hinder for at opplysningene brukes for statistisk bearbeiding eller utrednings- og planleggingsoppgaver. Regjeringen legger til grunn at denne begrensningen i taushetsplikten åpner for det etablerte samarbeidet mellom Norges Bank, Statistisk sentralbyrå, Verdipapirsentralen og Oslo Børs om utveksling av opplysninger til utarbeidelse av statistikk.

I valutareguleringsloven § 7 fjerde ledd er det fastsatt at det som noen i tjenesten får vite av opplysninger som nevnt i valutareguleringsloven § 7 første og andre ledd, skal han tie med så langt det motsatte

ikke følger av oppgavene hans etter loven. Taushetsplikten er ikke til hinder for å gi opplysninger til ØKOKRIM når dette følger av lov eller er nødvendig i etterforskningen av straffbart forhold. Taushetsplikten fritar ikke fra å utveksle opplysninger (samordning) som forutsatt i lov om Oppgaveregisteret. Etter sjettede ledd avgjør departementet om opplysninger innhentet etter første ledd skal meddeles offentlige myndigheter som har med skatteligningen, tollopp-gaver og tilsyn med finansinstitusjoner å gjøre.

Tjenestemenn i de organer som kan motta opplysninger fra Norges Bank i henhold til de særskilte begrensningene i taushetsplikten er også underlagt taushetsplikt. ØKOKRIM har taushetsplikt etter straffeprosessloven § 61a, ligningsmyndighetene etter ligningsloven § 3-13, tollvesenet etter tolloven § 8 og Kredittilsynet etter forvaltningsloven § 13 og kredittilsynsloven § 7.

Valutareguleringsforskriften kap. 10, jf. valutareguleringsloven § 4, har særskilte regler om meldeplikt direkte til tollvesenet ved innførsel og utførsel av sedler og mynt. Taushetsplikten etter tolloven § 8 omfatter også disse opplysningene.

Etter forslagene ovenfor skal innhenting av opplysninger om valutaforhold rapporteres til tollvesenet i medhold av egen lovgivning, jf. punkt 7.1.1. Etter Regjeringens vurdering er det da ikke nødvendig med nye unntak fra taushetsplikten etter sentralbankloven i samsvar med det som er fastsatt i og i medhold av valutareguleringsloven § 7.

Regjeringen foreslår etter dette ikke endringer i reglene om taushetsplikt etter sentralbankloven § 12.

7.2.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurdering om ikke å endre reglene om taushetsplikt etter sentralbankloven § 12.

7.3 Dokumentinnsyn, ransaking mv.

Etter valutareguleringsloven § 7 andre ledd kan departementet og Norges Bank, for å gjennomføre bestemmelser gitt i eller i medhold av loven eller kontrollere at slike bestemmelser blir etterlevd, kreve innsyn i registrerte regnskapsopplysninger, regnskapsmateriale, vedlegg, brevskifte, avtaler og andre dokumenter, som kan ha vekt, og kan granske dem selv eller la oppnevnte sakkyndige gjøre det. I forbindelse med granskningen skal departementet og Norges Bank få tilgang til kontor- og bedriftslokale og nødvendig hjelp og rettleiding.

Etter valutareguleringsloven § 7 a første ledd kan departementet eller Norges Bank kreve beslag i regnskapsmateriale og dokumenter som noen plikter å gi innsyn i etter § 7 andre ledd. Er det grunn til å tro at det finnes registrerte regnskapsopplysninger, regnskapsmateriale eller dokumenter som noen plikter å

gi innsyn i etter § 7 andre ledd, og gir forholdene ellers grunn til det, kan departementet eller Norges Bank kreve ransaking av kontorlokale og alle andre steder som ikke er privat hjem.

Etter Regjeringens vurdering er det ikke, med den begrensede videreføring av opplysningsplikt som er foreslått, jf. punkt 7.1.1, behov for å videreføre adgangen til dokumentinnsyn, ransaking og beslag i valutareguleringsloven. Dette kan vurderes i forbindelse med et særskilt lovgrunnlag for rapportering av valutaforhold til tollvesenet.

7.3.1 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurdering om at det ikke er behov for å videreføre adgangen til dokumentinnsyn, ransaking og beslag i valutareguleringsloven.

7.4 Sanksjoner - tvangsmulkt mv.

7.4.1 Sammendrag

Regjeringen foreslår at Norges Bank skal kunne ilegge tvangsmulkt for å sikre overholdelse av opplysningsplikt fastsatt i medhold av forslaget til sentralbankloven § 27. Regjeringen understreker at tvangsmulkt ikke skal være en sanksjon, men et gjennomføringsmiddel for å bidra til at opplysningsplikten blir effektiv. Forslaget innebærer at tvangsmulkt kan anvendes ved brudd på opplysningsplikten generelt.

Regjeringen foreslår at Norges Bank, for å sikre at opplysningsplikten etter forslaget til sentralbankloven § 27 blir overholdt, skal kunne ilegge en tvangsmulkt til fordel for statskassen. Pålegg om tvangsmulkt er etter forslaget tvangsgrunnlag for utlegg. Påløpt tvangsmulkt skal i særlige tilfelle kunne ettergis helt eller delvis. Kongen kan etter forslaget fastsette nærmere regler om tvangsmulkt etter bestemmelsen. Det vises til forslag til sentralbankloven § 31.

7.4.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til sentralbankloven ny § 31.

8. STRAFF

8.1 Sammendrag

Regjeringen viser til at det er besluttet å legge om rapporteringen om egne og kunders valutaforhold. Regjeringen legger i den forbindelse opp til å komme tilbake med et forslag om et eget lovgrunnlag for denne rapporteringen, jf. ovenfor under punkt 7.1.1. Ut fra det foreslår Regjeringen kun bøtstraff for overtredelse av vedtak om opplysningsplikt i medhold av den foreslåtte bestemmelsen i sentralbanklo-

ven § 27. Det foreslås at både forsettlig og uaktsom overtredelse skal kunne straffes.

Regjeringen foreslår å videreføre regulering av valutavirksomhet i finansieringsvirksomhetsloven. Overtredelse av de foreslåtte bestemmelsene vil etter finansieringsvirksomhetsloven § 5-1 kunne straffes med bøter eller, under særlig skjerpene omstendigheter, fengsel inntil ett år.

Det foreslås at overtredelse av vedtak gitt med hjemmel i den foreslåtte bestemmelsen i sentralbankloven § 28 om adgang til å innføre beredskapstiltak ved kapitalbevegelser til og fra utlandet som kan føre til store problemer med betalingsbalansen eller vesentlige forstyrrelser i kapitalmarkedene, skal kunne straffes med bøter eller, under særlig skjerpene omstendigheter, fengsel inntil ett år.

Regjeringen foreslår etter dette at den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser eller vedtak i medhold av beredskapsbestemmelsen i § 28 skal kunne straffes med bøter eller under særlig skjerpene omstendigheter med fengsel inntil ett år. Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser eller vedtak i medhold av § 27 om opplysningsplikt skal kunne straffes med bøter. Straffebestemmelsene skal etter forslaget ikke komme til anvendelse dersom forholdet rammes av strengere straffebud.

8.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag til sentralbankloven ny § 32.

9. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

9.1 Sammendrag

De lovendringene som foreslås i proposisjonen vil etter Regjeringens vurdering ikke ha vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

Forslagene som gjelder gjennomgangen av enkelte sider av Norges Banks stilling vil ha visse administrative konsekvenser. Disse konsekvensene ligger i forslagene selv, og det vises til omtalen av de enkelte forslagene i proposisjonenes kapittel 3. Forslaget om å avskjære adgangen for Norges Bank til å yte kreditt direkte til staten, medfører behov for omlegging av dagens praksis med at Norges Bank kjøper statspapirer direkte fra staten for markedspleieformål. Omleggingen medfører visse administrative konsekvenser for staten ved Finansdepartementet og for Norges Bank. De økonomiske konsekvensene av forslagene antas å kunne dekkes opp innenfor eksisterende ressursrammer.

Opphevelsen av valutareguleringensloven og penge- og kredittreguleringensloven medfører forenklinger i lovverket. Forslaget innebærer at den gjeldende valutaposisjonsreguleringen i medhold av valutaregule-

ringsloven må oppheves. Det antas å medføre forenklinger for Norges Bank og kredittinstitusjonene. Det kan også gi noe lavere kostnader for kredittinstitusjonene. Etter forslaget skal lovgrunnlaget for innhenting av opplysninger videreføres. Forslaget anses derfor i seg selv ikke å medføre økonomiske og administrative konsekvenser. Det er imidlertid aktuelt å endre innretningen av deler av innhenting. Konsekvensene må vurderes nærmere i den forbindelse. Forslaget om ny regulering av valutavirksomhet innebærer forenklinger ved at det ikke lenger vil kreves særskilt autorisasjon som valutabank fra Norges Bank. Etter forslaget vil adgangen til å drive valutavirksomhet utvides fra valutabank til å omfatte kredittinstitusjoner og finansieringsforetak. Avhengig av i hvilken grad nye foretak vil søke om å drive valutavirksomhet på dette grunnlaget, kan det medføre behov for noe økt ressursbruk i Kredittilsynet.

9.2 Komiteens merknader

Komiteen tar dette til orientering.

10. TEKNISKE ENDRINGER

10.1 Sammendrag

Utover de endringer som foreslås ovenfor foreslår Regjeringen følgende tekniske justeringer i sentralbankloven:

- Endring av lovens tittel.
- Nytt kapittel VI.
- At nåværende kapittel VI blir nytt kapittel VII.
- Nytt kapittel VIII.
- At nåværende kapittel VII blir nytt kapittel IX.
- Nåværende § 29 blir ny § 33 under kapittel IX.

Det vises til lovforslaget.

10.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag.

11. IKRAFTTREDELSE

11.1 Sammendrag

Det vises til lovforslaget romertall V. Regjeringen foreslår at loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer, og at de enkelte bestemmelser i loven kan settes i kraft til ulik tid, samt at de enkelte bestemmelser i lov 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering og i lov 25. juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene kan oppheves til ulik tid. Regjeringen viser til behovet for å videreføre gjeldende adgang til å fastsette forbud mot utstedelse av ihendehaverobligasjoner til underkurs inntil nye regler for beskatning av obligasjoner er på plass og gjeldende rapportering av kunders valutaforhold

mv. Det vises til omtale ovenfor under punkt 4.1, 5.1 og 7.1.1.

Regjeringen anser det ikke nødvendig å gi overgangsregler, og har derfor ikke foreslått noen hjemmel til å gi overgangsregler.

11.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, slutter seg til Regjeringens vurdering og forslag til ikrafttredelse. I lys av at flertallet under punkt 3.1.1.2 legger til grunn at nytt hovedstyre i Norges Bank kan oppnevnes med virkning fra 1. januar 2004 foreslår flertallet følgende overgangsregel:

"Kongen kan gi overgangsregler."

12. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 1

Følgende bestemmelse tas inn i sentralbankloven:

Departementet kan bestemme at det skal svares en avgift til staten når noen omsetter utenlandsk valuta eller når det foretas overføringer i norske kroner til eller fra en utlendings bankkonto. Det samme gjelder for inn- og utgående oppgjørsbetalinger og avregningsforretninger mellom Norge og utlandet. En slik avgift skal bare innføres som del av en internasjonal avtale der store, toneangivende land deltar.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen fremme sak om endringer i sentralbankloven § 2, slik at foreleggelsesplikten oppheves.

13. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til proposisjonen og til det som står foran, og rår Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i sentralbankloven og finansieringsvirksomhetsloven og om opphevelse av valutareguleringsloven og penge- og kredittreguleringsloven

I

Lov 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering oppheves.

II

Lov 25. juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene oppheves.

III

I lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet (sentralbankloven) gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov om Norges Bank og pengevesenet *mv.* (sentralbankloven)

§ 3 nytt fjerde ledd skal lyde:

Banken skal informere offentligheten om de vurderinger som har vært grunnlaget for beslutninger som gjelder utøvelsen av pengepolitikken.

§ 5 tredje ledd skal lyde:

Representantskapet fører tilsyn med *bankens drift* og at reglene for bankens virksomhet blir fulgt. Det organiserer bankens revisjon, ansetter herunder *sentralbankrevisor*, og fastsetter instruks for revisjonen. Representantskapet fastsetter bankens årsregnskap og vedtar etter forslag fra hovedstyret dens budsjett. Representantskapet kan etter forslag fra hovedstyret bestemme at produksjon av pengesedler og mynter eller annen forretningsmessig virksomhet som faller inn under denne loven, skal utøves av selskap som banken helt eller delvis eier. Representantskapet fører tilsyn med slike *selskaper*. *Representantskapet* avgir uttalelse om hovedstyrets *protokoller, tilsynet med banken* og saker som det forelegges av hovedstyret. Representantskapet avgjør i tvilstilfelle om en sak er av administrativ karakter, jf. § 6 tredje ledd, § 7 sjette ledd og § 11 andre ledd. Representantskapet fastsetter nærmere regler for bankens lån til ansatte, jfr. § 23.

§ 6 femte og nytt sjette ledd skal lyde:

Følgende personer kan ikke fungere som medlemmer eller vararepresentanter til *hovedstyret*:

1. *regjeringsmedlemmer*
2. *statssekretærer og andre politiske medarbeidere i departementene*
3. *embetsmenn i departementene*
4. *medarbeidere i Finansdepartementet og Statsministerens kontor*
5. *stortingsrepresentanter*
6. *andre politiske medarbeidere på Stortinget*
7. *komitésekretærer på Stortinget*
8. *medarbeidere i banken*
9. *nærstående av personer som nevnt i nr. 1, 2, 4, 5, 6, 7 og 8.*

Som nærstående etter femte ledd nr. 9 regnes slektninger i rett opp- og nedstigende linje, ektefeller, registrerte partnere, person som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold og barn av disse.

Nåværende sjette og syvende ledd blir nye syvende og åttende ledd.

§ 7 tredje ledd skal lyde:

Personer som nevnt i § 6 femte og sjette ledd kan ikke fungere som medlemmer eller vararepresentanter til representantskapet.

§ 7 fjerde ledd nytt første punktum skal lyde:

Når særlig hensyn gjør det ønskelig, kan representantskapet delegere til lederen for representantskapet å treffe avgjørelse i saker som hører under representantskapet.

Nåværende første punktum blir nytt andre punktum.

§ 8 skal lyde:

§ 8. *Bankens kontorer*

Banken har sitt hovedkontor i Oslo og kan opprette kontorer i Norge og i utlandet.

§ 9 tredje og femte ledd oppheves.

Nåværende fjerde ledd blir tredje ledd, som skal lyde:

Vararepresentanter for de ansattes medlemmer i hovedstyret ved behandlingen av administrative saker, velges av og blant de ansatte etter avtalt eller av representantskapet fastsatt valg måte, jfr. § 6 tredje ledd.

§ 18 skal lyde:

§ 18. *Kreditt til staten*

Banken kan ikke yte kreditt direkte til staten.

§ 19 annet ledd annet og tredje punktum oppheves.

§ 22 skal lyde:

§ 22. *Kreditt til og innskudd fra andre*

Banken kan i særlige tilfeller yte lån og andre former for kreditt til andre foretak i finansiell sektor enn banker. Vilkårene for slik kreditt fastsettes av banken.

Innskudd fra andre enn banker kan mottas i særlige tilfeller. Banken fastsetter innskuddsvilkårene.

§ 24 tredje punktum oppheves.

Nytt kapittel VI skal lyde:

Kapittel VI. Opplysningsplikt og beskyttelsestiltak

§ 27. *Opplysningsplikt*

Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak bestemme at foretak i finansiell sektor, herunder banker, forsikringsselskaper, finansieringsforetak, verdipapirforetak, børser, verdipapirregistre og oppgjørssentraler, skal gi banken opplysninger om sin virksomhet, finansiering av virksomheten, sitt regnskap, transaksjoner og beholdninger på egne og kunders vegne, samt andre opplysninger som er nødvendige for bankens arbeid. Foretak som er morselskap kan pålegges å gi slike opplysninger for konsernet. Kongen kan videre bestemme at andre institusjoner, foretak og privatpersoner som er aktører i verdipapirmarkedet, driver betalingsformidling eller yter tjenester mot finansiell sektor, skal pålegges slik opplysningsplikt.

Det kan bare fastsettes opplysningsplikt i medhold av paragrafen her for å ivareta bankens oppgaver etter loven, utarbeide offisiell statistikk eller støtte bankens eller Kredittilsynets tilsyn med soliditet og finansiell stabilitet. Opplysningene kan bare brukes til de formål som er nevnt her.

Kongen kan i forskrift fastsette regler om omfanget og gjennomføringen av opplysningsplikt fastsatt i medhold av paragrafen her.

§ 28. *Beskyttelsestiltak*

Ved kapitalbevegelser til og fra utlandet som kan føre til store problemer med betalingsbalansen eller vesentlige forstyrrelser i kapitalmarkedene, kan Kongen innføre nødvendige beskyttelsestiltak i form av penge-, kreditt- eller valutaregulering eller lignende tiltak. Banken skal ha anledning til å uttale seg før det treffes slikt vedtak.

Nåværende kapittel VI blir kapittel VII.

Nåværende §§ 27 og 28 blir nye §§ 29 og 30 under kapittel VII, der § 30 annet ledd første punktum skal lyde:

Årsberetningen, det reviderte årsregnskap, samt representantskapets uttalelse om hovedstyrets protokoller og tilsynet med banken sendes departementet for å forelegges Kongen og meddeles Stortinget.

Nytt kapittel VIII skal lyde:

Kapittel VIII. Tvangsmulkt og straff

§ 31. *Tvangsmulkt*

For å sikre at opplysningsplikten etter § 27 blir overholdt, kan banken ved overtredelse av opplysningsplikten ilegge en tvangsmulkt til fordel for stats-

kassen. Pålegg om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Påløpt tvangsmulkt kan i særlige tilfeller helt eller delvis ettergis. Kongen kan fastsette nærmere regler om tvangsmulkt etter bestemmelsen her.

§ 32. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser eller vedtak i medhold av § 28 straffes med bøter eller under særdeles skjerpende omstendigheter med fengsel inntil ett år. Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser eller vedtak i medhold av § 27 straffes med bøter.

Nåværende kapittel VII blir nytt kapittel IX.

Nåværende § 29 blir ny § 33 under kapittel IX.

IV

I lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner gjøres følgende endringer:

§ 2-13 annet punktum oppheves.

§ 3-16 første og annet ledd skal lyde:

Finansieringsforetak kan bare drive finansieringsvirksomhet og valutavirksomhet samt virksomhet som naturlig henger sammen med dette.

Vedtektene skal ha bestemmelser om hva slags finansieringsvirksomhet og valutavirksomhet det enkelte foretak skal kunne drive.

Nytt kapittel 4a skal lyde:

Kapittel 4a. Valutavirksomhet

§ 4a-1. *Rett til å drive valutavirksomhet*

Valutavirksomhet kan bare drives av foretak som nevnt i § 1-4 første ledd nr. 1, 3, 4 og 5.

Som valutavirksomhet regnes virksomhet som består i omsetning av valuta og betalingsformidling med utlandet. Med «betalingsformidling med utlandet» menes utførelse av hele eller deler av et betalingsoppdrag der betalingsmidler stilles til disposisjon for mottaker i et annet land enn i det landet betalingsoppdraget blir gitt.

Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra første ledd.

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler om valutavirksomhet.

§ 4a-2. *Finansieringsforetak som bare driver valutavirksomhet*

Det kan gis konsesjon som finansieringsforetak etter § 3-3 til foretak som bare driver valutavirksomhet.

§ 4a-3. *Utenlandske foretaks valutavirksomhet i Norge*

For utenlandsk foretak som driver valutavirksomhet gjelder § 3-4 på samme måte.

V

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelser i loven kan settes i kraft til ulik tid. De enkelte bestemmelser i lov 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering og i lov 25. juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene kan oppheves til ulik tid.

Kongen kan gi overgangsregler.

Oslo, i finanskomiteen, den 28. mai 2003

Siv Jensen
leder

Jan Tore Sanner
ordfører